

มาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำวิสามัญฆาตกรรม

ในการใช้กำลังรุนแรงถึงตายของ เจ้าพนักงานของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจนั้น ดังได้กล่าวแต่ต้นแล้วว่าขึ้นอยู่กับ การกระทำหรือการตัดสินใจของ เจ้าพนักงานผู้ประสพ เหตุการณ์ขณะนั้นแต่เพียงผู้เดียวหรือหลายคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระทำ ที่พรากชีวิตของประชาชนไปโดยปราศจากการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรม และนับได้ว่า ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน เป็นอันมาก ดังนั้น เพื่อจำกัดการกระทำ และการใช้กำลังในการปฏิบัติการตามหน้าที่ของ เจ้าพนักงานของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมตรวจสอบการกระทำของ เจ้าพนักงานในการปฏิบัติการ ตามหน้าที่นั้น ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาปกป้องชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกระทบ กระเทือนจากการกระทำอันมิชอบของ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการดังกล่าวนี้ และเพื่อให้มีการ ดำเนินการนำตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดไปสู่การดำเนินการพิจารณาทาง กระบวนการยุติธรรมนั่นเอง

สำหรับมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ การใช้กำลังรุนแรงถึงตายในการ ปฏิบัติการตามหน้าที่ของ เจ้าพนักงานของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจนั้น สามารถแยกออกได้เป็นดังนี้ คือ

- 4.1 การดำเนินการโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
- 4.2 การชั้นสูตรพลิกศพ
- 4.3 การไต่สวนคดี
- 4.4 การสอบสวนดำเนินคดี
- 4.5 การควบคุมการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงานตำรวจ
- 4.6 การควบคุมการใช้อาวุธปืน

4.1 การดำเนินการโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

4.1.1 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าในเรื่องเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการจำกัดอำนาจกระทำการของเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติการตามหน้าที่เพื่อบังคับใช้กฎหมายนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมิได้มีบทบัญญัติไว้แต่อย่างใด แต่ได้โยงไปหาบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นซึ่งก็ได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐที่ปฏิบัติการตามหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการจับไว้ใน มาตรา 83 โดยได้บัญญัติไว้มีความว่า

ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับจะต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่า เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่ เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 นี้เอง ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการที่จะดำเนินการทำการจับกุมให้ลุล่วง ทั้งนี้โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการจับกุมนั้น ๆ เป็นขั้นตอน กล่าวคือ หากผู้ถูกจับยินยอมให้ทำการจับกุมแต่ โดยดีก็ไม่จำเป็นต้องกระทำการโดยการใช้อำนาจหรือใช้วิธีการจับกุมเอาตัวไปแต่อย่างใด เว้นไว้แต่ผู้ที่จะถูกจับนั้นขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับกุมตามกฎหมายก็ ยินยอมให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการใช้อำนาจ เพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วงนั้น ได้แต่ในการใช้อำนาจที่พอสมควรแก่เหตุและเหมาะสมแก่พฤติการณ์ในการจับกุมนั้นเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 238/238/2481)¹ และในขณะเดียวกันตามบทบัญญัติดังกล่าวในมาตรา 83 นี้ ก็ถือได้ว่าเป็น

¹ไพจิตร บุญพันธ์, "จับ", วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, 6 (กุมภาพันธ์ 2524): 14.

บทบัญญัติที่จำกัดอำนาจกระทำการของ เจ้าพนักงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายไว้ด้วย กล่าวคือ เจ้าพนักงานของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายขณะปฏิบัติกรตามหน้าที่นั้นจะใช้กำลังรุนแรงถึงตาย เพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วงหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีการจับกุมนั้นมิได้โดยเด็ดขาด และหากมีการกระทำการดังกล่าว ตามกฎหมายก็ถือว่าเป็นการใช้วิธีการจับกุมที่ไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับกุม และหากมิได้เป็นการกระทำที่เป็นไปเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นตามหลักการป้องกันทั่วไปแล้ว ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ที่ถูกจับกุมถึงแก่ความตายจากการที่มีการใช้กำลังรุนแรงดังกล่าวแล้วนั้น เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการดังกล่าวย่อมจะมีความผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้โดยปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1337/2517 ซึ่งได้วินิจฉัยว่าจำเลย เป็น เจ้าพนักงานตำรวจทำหน้าที่รักษาความสงบอยู่ในงานวัด ได้เข้าไปทำการจับกุม น. เพราะมีคนมาแจ้งว่า น. มีอาวุธปืนและกำลังก่อเหตุร้ายในวงร่ำวง น. สลัด หลุดจนจำเลยล้มลง พอจำเลยลุกขึ้นได้ก็ได้ใช้ปืนยิงไปทาง น. ซึ่งกำลังวิ่งหนี โดย น.มิได้ใช้อาวุธปืนยิงจำเลยก่อนกระสุนปืนที่จำเลยยิงพลาดไปถูก ส. ถึงแก่ความตาย ดังนี้ ถือไม่ได้ว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับ หรือเป็นการกระทำเพื่อป้องกันตัวจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่า ส. โดยเจตนา ดังนี้ เป็นต้น

จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83

ดังกล่าวนี้เอง ผู้เขียนจึงเห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจของ เจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะใช้กำลัง เพื่อทำการจับกุมไว้ โดยหากว่าเป็นการใช้กำลังที่เกินสมควรแก่เหตุหรือความเหมาะสมแห่งการจับกุม โดยเฉพาะหากมีการใช้กำลังรุนแรงถึงตาย เพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วงก็ตีหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีก็ตี ถ้ามิได้เป็นไปเพื่อเป็นการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นตามหลักการป้องกันตัวทั่วไปแล้ว จะถือว่าการกระทำของ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าว เป็นการผิดกฎหมายเลยทันที ซึ่งบทบัญญัตินี้เองถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองในสิทธิแห่งชีวิต ร่างกาย ตลอดจนสิทธิอื่น ๆ เสรีภาพ ทรัพย์สิน ของบุคคลที่จะไม่ถูกล่วงละเมิด โดยการปฏิบัติการของ เจ้าพนักงานของรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

4.1.2 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา

แม้ว่าตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของกฎหมายไทย จะมิได้มีบทบัญญัติ เกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการจำกัดอำนาจของ เจ้าพนักงานของรัฐ ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในการจับกุมไว้โดยตรง แต่ก็ได้ยอมรับกันมา เป็นเวลาช้านานแล้วว่า ในการที่เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติกรตามหน้าที่นั้นหากมีการใช้กำลังขั้นรุนแรงต่อสู้หรือขัดขวางการจับกุมแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติกรตามหน้าที่เพื่อทำการจับกุมนั้นย่อมสามารถที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อต่อต้านการจับกุมนั้นได้ การใช้กำลังรุนแรงถึงตายดังกล่าวนี้ ถือว่าอยู่ภายใต้กฎหมายที่เรื่องการป้องกันตัวทั่วไป ซึ่งในเรื่องการป้องกันตัวทั่วไปนี้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่น ให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้าย อันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้น เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด"

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นี้ ก็ถือได้ว่าเป็น บทบัญญัติอีกบทบัญญัติหนึ่งตามกฎหมายไทยที่จำกัดอำนาจของ เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายไว้ โดยถือว่าเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจแม้ขณะปฏิบัติกรตามหน้าที่ก็ตามจะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ก็ต่อเมื่อมีการต่อสู้หรือขัดขวางการจับกุมนั้นโดยการ ใช้กำลังขั้นรุนแรงซึ่ง เจ้าพนักงานตำรวจ ปฏิบัติกรนั้นอาจจะได้รับอันตรายแก่กายสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้ เจ้าพนักงานตำรวจจึงจะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อต่อต้านการกระทำกรนั้นได้ แต่การใช้กำลังดังกล่าวแล้ว นั้น จะต้องเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ อย่างใดจะถือว่าเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ นั้นจะต้องดูจากสภาพข้อเท็จจริง พฤติการณ์แห่งการกระทำผิด อาวุธ และข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ก็มิได้มีคำพิพากษาฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานไว้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1598/2462 วินิจฉัยว่า จำเลย เป็น เจ้าพนักงาน เห็นใจทักถือดาบจึง เข้าจับ เพื่อสอบถาม โจทก์ต่อสู้ จำเลยจึง เอามือกระแทกท้อง 1 ที ถือว่าเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ ไม่มีความผิด และคำพิพากษาฎีกาที่ 387/2512 วินิจฉัยว่า จำเลย เป็น เจ้าพนักงานตำรวจติดตาม จับกุมคนร้ายสำคัญตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา แม้จำเลย จะมิได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ในเรื่องการจับ การค้น ถ้าผู้ตายซึ่ง เป็นผู้จะถูกจับขัดขืนไม่ยินยอม ผู้ตายก็ เพียงแต่ไม่มีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวาง

เจ้าพนักงานเท่านั้น ไม่มีสิทธิหรืออำนาจอันชอบธรรมอันใดที่ผู้ตายจะใช้อาวุธมีดแทงทำร้ายจำเลย เพราะจำเลยพูดกับผู้ตายขอทำการจับกุมยังไม่ทันลงมือทำอะไรลงไป ผู้ตายก็ใช้มีดแทงจำเลยถึงสองครั้ง ครั้งแรกมีดบาดมือจำเลย จำเลยเอาปืนยิงผู้ 1 นัด ผู้ตายก็ทหาหยุดยิงไม่ กลับใช้มีดแทงจำเลยถูกหน้าท้องบาด เจ็บสาหัสจนจำเลยตกจากแคร่และผู้ตายยังได้คร่อมจำเลยจะจ้วงแทงอีก พฤติการณ์เช่นนี้ถ้าหากจำเลยไม่ใช่ปืนยิงผู้ตาย ผู้ตายก็คงใช้มีดแทงจำเลยจนถึงแก่ความตายแน่นอน การกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกัน ให้อภัยจากภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้าย อันละเมิดต่อกฎหมาย เป็นการป้องกันชีวิตคนพอสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ดังนี้ เป็นต้น

ซึ่งจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 นี้เอง ผู้เขียน เห็นว่าเป็นบทบัญญัติอีกประการหนึ่งในการจำกัดอำนาจในการกระทำการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยเฉพาะในการจับกุมให้ลุล่วงนั้นของ เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจ และบทบัญญัตินี้ก็ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิที่จะไม่ถูกละเมิดในร่างกายและสิทธิอื่น ๆ ตลอดทั้งมีเสรีภาพในร่างกาย ทรัพย์สิน ที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดจากการปฏิบัติการของ เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะการปฏิบัติการของ เจ้าพนักงานตำรวจ แม้จะเป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่ เพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วงก็ตาม

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากตัวบทกฎหมายของแต่ละมลรัฐ ได้ใช้หลักกฎหมายคอมมอน ลอว์ ในหลักเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อทำการจับกุม ให้ลุล่วงหรือ เพื่อป้องกันการหลบหนีนั้นยังมิได้มีการบัญญัติ เป็นตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น การดำเนินการเพื่อจำกัดการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วงหรือ เพื่อป้องกันการหลบหนีนั้น ในแต่ละมลรัฐจึงมีบทบัญญัติและจำกัดการกระทำดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายของตน กล่าวคือ บางมลรัฐได้จำกัดประเภทของคดีที่สามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อทำการจับกุมได้เท่านั้น² บางมลรัฐก็ได้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาโดยจำกัดการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายไว้ว่าจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควรภายใต้หลักกฎหมายอาญานั้น เท่านั้น

²J. Paul Boutwell, "Use of Deadly Force to Arrest a Fleeing Felon-A Constitutional Challenge, Parts I and III," Readings on Police Use of Deadly Force, (Washington D.C.: Police, Foundation, 1977), P.93.

ซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 เรื่องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อทำการจับกุมให้ล่องหรือ เพื่อป้องกันการหลบหนี

สำหรับ เหตุผลที่ตามหลักกฎหมายของแต่ละมลรัฐได้จำกัดอำนาจในการกระทำการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของ เจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อทำการจับกุมให้ล่องหรือ เพื่อป้องกันการหลบหนีนั้น ก็เนื่องจากตามหลักเดิมนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยึดถือหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ ดังกล่าวได้ยอมรับมาเป็น เวลช้านานแล้วที่ยินยอมให้ เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงเพื่อทำการจับกุมให้ล่องหรือ เพื่อป้องกันการหลบหนีได้ หากผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดสถานหนัก แต่ต่อมาเนื่องจากอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดสถานหนักมีหลายอาชญากรรมหรือหลายการกระทำความผิดสถานหนักที่ไม่เกี่ยวข้องกับ ความรุนแรงหรือใช้กำลัง เช่น อาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนราคาทรัพย์สิน การกระทำความผิด เช่นการฝ่าฝืนกฎหมายต่าง ๆ ของรัฐ เช่น ฝ่าฝืนกฎหมายภาษีอากร ดังนี้ เป็นต้น³ ดังนั้น แต่ละมลรัฐจึงได้หาทางจำกัดอำนาจในการกระทำการของ เจ้าพนักงานตำรวจไว้ ซึ่งในการจำกัดอำนาจกระทำการดังกล่าวแล้วนั้นในแต่ละมลรัฐก็ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป แล้วแต่ความจำเป็นในแต่ละมลรัฐของตน

สำหรับในเรื่องนี้ ผู้เขียนใคร่ขอยกหลักกฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้า (Minnesota) ซึ่งผู้เขียนได้อ้างไว้ในวิทยานิพนธ์นี้แล้ว⁴ ที่บัญญัติขึ้น เพื่อเป็นการควบคุมมิให้ เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 609.066 ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า

³ J. Paul Boutwell, "Use of Deadly Force to Arrest a Fleeing Felon-A Constitutional Challenge, Parts I and III." Readings on Police Use of Deadly Force, (Washington D.C.: Police, Foundation, 1977), P. 69.

⁴ วิทยานิพนธ์ ในบทที่ 3 หน้า 80.

ยินยอมให้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดย เจ้าพนักงานตำรวจผู้รักษาความสงบได้ในสาเหตุดังต่อไปนี้

(1) เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากความตายหรือจากการทำร้ายร่างกายอย่างสาหัสอันจะเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

(2) เพื่อดำเนินการจับกุมให้ลุล่วงหรือป้องกันการหลบหนีของบุคคล ซึ่ง เจ้าพนักงานตำรวจผู้รักษาความสงบทราบหรือมีมูลเหตุที่จะเชื่อได้ว่าก่อหรือพยายามจะก่อการกระทำความผิดสถานหนัก (Felony) ที่เกี่ยวกับการใช้หรือคุกคามที่จะใช้กำลังรุนแรงถึงตาย

(3) เพื่อทำการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีของบุคคลซึ่ง เจ้าพนักงานตำรวจผู้รักษาความสงบทราบหรือมีมูลเหตุที่จะ เชื่อได้ว่าได้ก่อหรือพยายามจะก่อการกระทำความผิดสถานหนัก (Felony) และ เจ้าพนักงานตำรวจเชื่อว่าบุคคลนั้นจะก่อความตายหรือการทำร้ายร่างกายอย่าง เป็นอันตรายสาหัสหากทำการจับกุมล่าช้า⁵

ซึ่งจากหลักกฎหมายมาตรา 609.066 ของมลรัฐมินเนโซต้า (Minnesota) ดังกล่าวนี เห็นได้ว่า ได้มีการควบคุมการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของ เจ้าพนักงานตำรวจ ในการที่จะกระทำการเพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วงหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีนั้นได้ ก็เฉพาะ เป็นไปเพื่อป้องกันชีวิต เท่านั้น

อย่างไรก็ดี ตามที่มีการทามาตรการ วิธีทางที่จะควบคุมการใช้อำนาจกระทำการของ เจ้าพนักงานตำรวจ ในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ก็เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันชีวิตเท่านั้น ไม่ควรที่จะขยายขอบ เขตแห่งการปฏิบัติการตามหน้าที่ให้กว้างขวางขึ้น โดยได้เสนอให้มีหลักกฎหมายที่ควบคุมการใช้อำนาจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของ เจ้าพนักงานตำรวจไว้ นั้น ปัจจุบันก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในทุกรัฐ ทั้งนี้ เนื่องจากในแต่ละมลรัฐก็ยังคงจำกัดอำนาจของ เจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายดังกล่าวนั้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายของมลรัฐของตน ทั้งนี้โดยพิจารณาจากความจำเป็นของ เจ้าพนักงานตำรวจ ความรุนแรงของอาชญากรรม และความร้ายแรงของอาชญากรรมในมลรัฐของตน เป็นประการสำคัญ

⁵ Anthony V. Bouza, "Myths and Hard Truths About Police Shootings," Law Review of the University of Toledo, 13(Winter 1982): 338.

ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปแล้ว ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันก็ได้จำกัดการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อทำการจับกุมให้ลู่วงหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีนั้นได้ก็เฉพาะการกระทำความผิดสถานหนักที่เป็นอันตรายร้ายแรงเท่านั้น⁶

4.2 การชันสูตรพลิกศพ

การตายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตาย โดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่ซึ่งเรียกกันว่า คดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ⁷

ในเรื่องการชันสูตรพลิกศพนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในทางกฎหมายที่จะควบคุม ตรวจสอบ การกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจ ในการที่ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น

การชันสูตรพลิกศพนั้น คือ การตรวจดูศพเพื่อค้นพบสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั่นขึ้น⁸

นอกจากกรณีดังกล่าว การชันสูตรพลิกศพ ก็ถือได้ว่าเป็นวิธีการพิเศษในเรื่องพยานวัตถุ และจัดเป็น เรื่องที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในกระบวนการดำเนินคดีอาญา⁹

⁶J. Paul Boutwell, "Use of Deadly Force to Arrest A Fleeing Felon-A Constitutional Challenge, Parts I and III." Readings on Police Use of Deadly Force, (Washington D.C.: Police Foundation, 1977), P. 69.

⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148, 150

⁸คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, 2530), หน้า 321-322.

⁹คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์ การพิมพ์, 2528), หน้า 139.

ในเรื่องการชันสูตรพลิกศพเกี่ยวกับการที่มีการตายอัน เกิดขึ้นจากการกระทำของ
 เจ้าพนักงาน โดยอ้างว่าปฏิบัติกรตามหน้าที่นั้น แต่เดิมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญา มาตรา 150 ซึ่งได้ใช้มาแต่แรก เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญา พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติวิธีการชันสูตรพลิกศพในคดีที่เจ้าพนักงานของรัฐได้กระทำให้นุคคล
 อื่นถึงแก่ความตายโดยอ้างว่าปฏิบัติกรตามหน้าที่นั้น โดยให้ผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น
 ซึ่งท้องที่ที่พบศพนั้นอยู่ในเขต เป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพด้วย โดยร่วมชันสูตรพลิกศพกับแพทย์ แต่
 ต่อมาความในมาตรา 150 นี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 มาตรา 8 เห็นว่าการชันสูตรพลิกศพนั้น
 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่พบศพนั้นอยู่ ร่วมกับแพทย์เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ โดยที่ผู้พิพากษา
 ไม่ต้องออกไปร่วมทำการพิสูจน์พลิกศพด้วย แต่เมื่อทำการชันสูตรพลิกศพแล้วพนักงานสอบสวน
 จะต้องส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการได้ทำคำร้องขอต่อศาล
 เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน ครั้นต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม
 2515¹⁰ ข้อ 2 ให้ยกเลิกความในมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ดังที่กล่าวข้างต้น เป็นว่า

ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตาม
 หน้าที่ หรือตามในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตาม
 หน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้น พนักงานสอบสวนและแพทย์จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพด้วย
 พร้อมด้วยพนักงานอัยการนายหนึ่ง ซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น
 ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 333 นี้ จะเห็นได้ว่า ได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วน
 เป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ด้วย และเมื่อได้ทำการชันสูตรพลิกศพแล้ว
 และพนักงานสอบสวนได้ทำสำนวนชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้วไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนอีก
 โดยในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวอ้างเหตุผลว่า หากต้องยื่นคำร้องให้ศาลทำการไต่สวน
 อีกจะก่อให้เกิดความไม่สะดวกและเหมาะสม ต่อมาภายหลังจากเมื่อได้มีการบังคับใช้ความในประกาศ
 ของคณะปฏิวัติฉบับนี้แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้

¹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 190 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515,
 หน้า 167.

ตำแหน่งหน้าที่ไปในทางที่มีขอบ เช่น เมื่อยิงราชธูรถึงแก่ความตาย หรือทำร้ายราชธูรถึงแก่ความตายแล้ว ก็มักจะอ้างว่าเป็นการตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติกรตามหน้าที่ และทำสำนวนเป็นคดีวิสามัญฆาตกรรม และสรุปลำนวนการสอบสวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัยโดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติของผู้ตายไม่สามารถที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบ เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป ดังนั้นต่อมาจึงได้มีการยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับ 333 เสียโดยการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 ซึ่งความในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ที่ถูกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ยกเลิกไปกลับมามีผลใช้บังคับอยู่ต่อไป

ตามที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในเรื่องการชันสูตรพลิกศพนั้น ได้มีการแก้ไขหลายครั้งเกี่ยวกับขั้นตอนและตัวบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ แต่เดิมในเรื่องการชันสูตรพลิกศพนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ได้บัญญัติให้ผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น เป็นผู้มีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วยนั้น ก็เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในเบื้องต้นของ เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการตายของบุคคลนั้นว่าได้ถึงแก่ความตายนั้น เนื่องมาจากสิ่งใด เพราะการที่บุคคลได้ถึงแก่ความตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานนั้น บุคคลอื่น ๆ ไม่มีโอกาสที่จะล่วงรู้ได้ว่าเจ้าพนักงานผู้ที่อ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้นได้กระทำต่อผู้ถึงแก่ความตายนั้นอย่างไร¹¹ และเพื่อควบคุม ตรวจสอบ จำกัดอำนาจการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ ในการที่ได้กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้น ทั้งนี้เพราะเนื่องจากเกรงว่าเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติกรดังกล่าวจะใช้อำนาจโดยมิชอบ และพนักงานสอบสวนอาจจะทำการสอบสวนช่วยเหลือพวกเดียวกันเองได้¹² หากว่าไม่มีการถ่วงดุลย์จากองค์กรอื่นแล้ว สิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมจะถูกกระทบกระเทือน

¹¹ ประเทือง กิรติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการสอบสวนวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นและอุทธรณ์, (กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, 2514), หน้า 39.

¹² วุฒิสาสตร์เนติญาณ, พระ, วิธีพิจารณาความอาญา, (พระนคร: อักษรนิติ, 2479), หน้า 217.

จากการกระทำอันมิชอบของเจ้าพนักงานของรัฐดังกล่าวได้ แต่ต่อมาก็ได้ปรากฏว่าได้ยกเลิก
 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 เดิม ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไข
 เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 เสียใหม่ โดยกำหนดให้พนักงาน
 สอบสวนเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์เท่านั้น เหตุที่มีการยกเลิกบทบัญญัติเดิม
 ก็เนื่องจากการอ้างว่า จำนวนผู้พิพากษาที่จะปฏิบัติงานไม่พอเพียงและไม่สะดวกแก่การที่จะ
 ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจากการที่ได้มีการแก้ไขให้พนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์เท่านั้น เป็นผู้มีส่วนร่วม
 ในการชันสูตรพลิกศพ ทำให้เห็นได้ว่าในเรื่องการชันสูตรพลิกศพในเรื่องการตายอันเนื่องมาจาก
 การปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ได้ผ่อนคลายในการควบคุมตรวจสอบและจำกัดเกี่ยวกับการกระทำของ
 เจ้าพนักงานของรัฐลง ทั้งนี้โดยไม่มีการควบคุมหรือตรวจสอบในลักษณะที่เป็นการถ่วงดุลย์ระหว่าง
 องค์การแต่อย่างใด คงปล่อยให้เป็นที่ของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการนั้นและพนักงาน
 สอบสวนที่จะดำเนินการกันเอง ต่อมาแม้จะมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 กำหนดให้พนักงาน
 อัยการ เข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ แต่รูปลักษณะก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการให้
 ผู้พิพากษา เข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น และการเข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ
 ดังกล่าวก็เป็นไปในลักษณะเป็นแบบพิธีการเพื่อให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งต่อมา
 ได้มีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ดังกล่าว และได้มีการใช้ประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความอาญา ตามความในมาตรา 150 เดิม คือ ในการชันสูตรพลิกศพนั้น ให้พนักงาน
 สอบสวนร่วมกับแพทย์เป็นผู้มีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา 150 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ให้พนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์เป็นผู้ร่วมกันทำการ
 ชันสูตรพลิกศพผู้ตาย โดยผิดธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงการตายอันเนื่องมาจากการที่เจ้าพนักงานของรัฐ
 โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ถึงแก่ความตายนั้นด้วย ผู้เขียนเห็นว่า กรณีดังกล่าว
 ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายปัจจุบันในเรื่องนี้มีได้ให้ความสำคัญในเรื่องการชันสูตรพลิกศพ กรณีที่ผู้ตาย
 ได้ถึงแก่ความตายโดยเจ้าพนักงานของรัฐกระทำให้ตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่
 ดังเช่นที่ตามหลักและแนวกฎหมายเดิมได้ยึดถือไว้แต่อย่างใด

ในเรื่องการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีอื่นเนื่องมาจากเจ้าพนักงานของรัฐ
 โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ถึงแก่ความตายนี้ ผู้เขียน เห็นว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่จะ
 ควบคุม ตรวจสอบ การปฏิบัติการของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อมิให้กระทำไปโดยการใช้อำนาจ
 และหน้าที่ไปโดยมิชอบได้ กล่าวคือ หากได้มีการควบคุม ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์ โดยองค์กร
 ต่างองค์กรกับพนักงานสอบสวนแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจผู้ที่จะปฏิบัติการ ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย

แม้จะเป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่ก็ตาม ก็จะมีระมัดระวังมิให้การกระทำของตนเองนั้น เป็นไปโดยมิชอบ หรือเกินขอบอำนาจแห่งกฎหมายได้ สำหรับเหตุที่ตามหลักกฎหมายในเรื่องนี้ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาหลายครั้ง และในปัจจุบันก็ควบคุม ตรวจสอบ การปฏิบัติการของเจ้าพนักงานตำรวจกรณีที่ได้กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย อันเนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่ไม่ได้นั้นก็เพราะกระทำแต่เป็นเพียงแบบพิธีเท่านั้น และนอกจากนั้น ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ยังวางแนวไว้ว่า "...แม้การชันสูตรพลิกศพจะได้กระทำไปโดยมิชอบ ก็ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้ฟ้อง..." (คำพิพากษาฎีกาที่ 363/2493) ดังนี้ เป็นต้น

ดังนั้น ในความเห็นของผู้เขียนจึง เห็นว่า ในเรื่องการชันสูตรพลิกศพการตาย อันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจกระทำถึงแก่ความตายนี้ ควรที่จะได้มีการควบคุม ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์โดยองค์กรต่างองค์กรกับ เจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียน เห็นว่า องค์กรที่จะเข้ามาควบคุม ตรวจสอบ ถ่วงดุลย์การปฏิบัติการของเจ้าพนักงานตำรวจได้ก็คือ พนักงานอัยการ กล่าวคือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตาย โดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานอัยการจะต้องร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพ การเข้าไปร่วมของพนักงานอัยการดังกล่าว พนักงานอัยการจะต้องทำบันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ แผนที่เกิดเหตุ ข้อเท็จจริง และรายละเอียดเบื้องต้นที่ปรากฏจากพยานหลักฐานขณะเข้าไปร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วยตนเอง และการทำบันทึกต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นจะต้องแยกต่างหากจากพนักงานสอบสวน และเมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน จึงจะเอาบันทึกหลักฐานเอกสารข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่พนักงานอัยการได้ทำไว้นั้นรวมเข้าในสำนวนการสอบสวนนั้นด้วย และส่งสำนวนไปยังศาลเพื่อทำการไต่สวน ซึ่งในชั้นการพิจารณาการไต่สวนของศาลนี้ พยานหลักฐานจากสำนวนการสอบสวนหากไม่สอดคล้องต่อเนืองกันแล้วก็ย่อมจะสามารถทำการตรวจสอบได้โดยง่าย ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ก็นับได้ว่าเป็นการควบคุม เกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่จะมิให้กระทำการไปโดยมิชอบหรือ เป็นไปในลักษณะช่วย เหลือพวกเดียวกันได้อีกด้วย

ซึ่งในเรื่องการชันสูตรพลิกศพนี้สำหรับในต่างประเทศตามกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยทั่วไปกำหนดให้ต้องกระทำโดยผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการกับแพทย์ เพราะถือว่าการชันสูตรพลิกศพนั้น เป็นการวินิจฉัยคดีอย่างหนึ่งซึ่งโดยหลักแล้วพนักงานอัยการและศาลเป็นผู้

วินิจฉัยและการที่กฎหมายบังคับให้นำแพทย์เข้ามาร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น ก็ถือว่าเป็นการช่วยเหลือพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาในฐานะที่แพทย์เป็นผู้ชำนาญการพิเศษ หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อมิให้เกิดการผิดพลาดในการวินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั้น¹³

4.3 การไต่สวนคดี

การไต่สวนคดี ผู้เขียนก็เห็นว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการควบคุมตรวจสอบ และจำกัดอำนาจกระทำของเจ้าพนักงานในการกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้น และนับว่าเป็นมาตรการในการควบคุมทางกฎหมายอีกประการหนึ่งด้วย

การไต่สวนคดีวิสามัญฆาตกรรมนี้ เป็นการกระทำหลังจากที่ได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้วให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่พบศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใดและถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่ใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ในการไต่สวน ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และพนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายดังกล่าว ในวรรคก่อนมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้นสามปี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ให้มีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ให้พนักงานอัยการแจ้งกำหนดการไต่สวนไปให้บุคคลดังกล่าวแล้วคนหนึ่งคนใดทราบ เท่าที่สามารถจะทำได้

¹³ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528), หน้า 139.

เมื่อศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะเรียกพยานที่นำมาสืบแล้ว มาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้อง หรือจะฟ้องเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งให้ แก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป ตามแต่กรณี

ปกติ เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการชันสูตรพลิกศพแล้วจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้าเป็นสำนวนซึ่งเรียกกันว่า "สำนวนชันสูตรพลิกศพ" สำนวนการสอบสวนดังกล่าวนี้เป็นสำนวนการสอบสวนที่จะต้องดำเนินการส่งไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนคดีเกี่ยวกับการตาย เป็นสำนวนแยกต่างหากจากสำนวนการสอบสวนคดีที่ผู้ตายได้กระทำความผิดฐานใดต่อผู้หรือขัดขวางการปฏิบัติการของ เจ้าพนักงานและพยายามฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ เป็นต้น ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพนั้นพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ แต่อย่างไรก็ดีเพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมแก่ผู้ตาย พนักงานสอบสวนก็ย่อมอาจรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่จำเป็นรวบรวมเข้าในสำนวนการสอบสวนดังกล่าวเพิ่มเติมได้ สำหรับวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้และพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพเพื่อการไต่สวนคดีนั้นมีดังนี้

1. บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตร ซึ่งกรณีนี้กฎหมายบัญญัติไว้แต่เพียงกว้าง ๆ เท่านั้น ในทางปฏิบัติจะมีแบบฟอร์มรายงานการชันสูตรพลิกศพให้กรอกตามรายการ เช่น รายละเอียดของสภาพศพ ขนาดแผลของผู้ตายว่าตายเพราะบาดเจ็บแผลใด วิธีกระสุนปืนเป็นอย่างไร กระสุนปืนเข้า-ออกทางไหน เป็นต้น
2. บันทึกการสอบสวนประกอบการชันสูตรพลิกศพ เพื่อทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ในการสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนสามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตายด้วย สำหรับการสอบสวนนี้ให้ปฏิบัติทำนองเดียวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยอนุโลม

3. ความเห็นเป็นหนังสือ แสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายเมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใคร หรือสงสัยว่าใคร เป็นผู้กระทำผิด เท่าที่จะทราบได้

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการชันสูตรพลิกศพแล้ว ก็จะต้องทำการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนนั้น เสียก่อนว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ เมื่อเห็นว่า เป็นการถูกต้องแล้ว พนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ทำการไต่สวน คำร้องดังกล่าวนี้เป็นคำร้องขอฝ่ายเดียว ไม่มีผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลและศาลจะทำการไต่สวน ศาลจะต้องปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวน ไม่น้อยกว่า 15 วัน และพนักงานอัยการจะต้องแจ้งกำหนดการไต่สวนของศาลไปยังสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตายคนใดคนหนึ่งให้ทราบ เท่าที่จะสามารถกระทำได้ ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะออกหนังสือและอัดสำเนาประกาศของคำสั่งไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทนในชั้นไต่สวนการตายนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำพยานหลักฐานอื่น ๆ ของตน เข้านำสืบได้ด้วย โดยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ และในการนี้ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

เมื่อทำการสืบพยานตามพนักงานอัยการนำสืบ และพยานอื่นจนเสร็จสิ้นแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ คำสั่งของศาลนี้ให้ถือ เป็นถึงที่สุด อุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะต้องคดี เกี่ยวกับการตายนั้น

ตามที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การที่กฎหมายได้บัญญัติให้ศาลเข้ามาทำการ
 ได้ส่วนคดีเกี่ยวกับการตายจากการที่เจ้าพนักงานของรัฐกระทำให้อถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจาก
 การปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ก็เนื่องจากรัฐมุ่งประสงค์ที่จะให้ญาติของผู้ตายหรือผู้เสียหาย ได้นำ
 พยานหลักฐานเข้ามาชกค้ำัน ทั้งนี้เพราะในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นญาติของผู้ตาย หรือผู้เสียหาย
 ไม่มีโอกาสที่นำพยานหลักฐานเข้ามาคัดค้าน หรือทำการคัดค้านพยานหลักฐานตามที่พนักงานสอบสวน
 ได้สอบสวนไว้แล้วนั้นได้ นอกจากกรณีดังกล่าวแล้วนั้นรัฐก็ยังต้องการให้มีการควบคุม ตรวจสอบ
 เกี่ยวกับการปฏิบัติการของเจ้าพนักงานของรัฐนั้นด้วย เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่ง
 ความปลอดภัยในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น จึงได้ให้องค์กรในกระบวนการ
 ยุติธรรม คือ ศาล เข้ามาควบคุม ตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงานดังกล่าว ซึ่งเป็นการ
 ถ่วงดุลอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อมิให้มีการกระทำการ
 ไปโดยมิชอบนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันการได้ส่วนการตายอันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจได้
 กระทำให้ตายโดยอ้างว่าเป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ในทางปฏิบัติก็เป็นเพียงรูปแบบที่กระทำ
 เพื่อให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้โดยเน้นในรูปแบบแห่งพิธีการเท่านั้น¹⁴ มิได้มีการ
 พิจารณาถึงความเป็นธรรม หรือมาตรการที่จะให้ความคุ้มครองต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 อย่างจริงจังแต่อย่างใด ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้ให้ความเห็นว่า

¹⁴ คณิต ฃ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร:
 เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528), หน้า 144.

ปัจจุบันการไต่สวนคดีเกี่ยวกับการตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติกรณของเจ้าพนักงาน ตำรวจนี้ได้กระทำกันโดยรูปแบบง่าย ๆ เพื่อให้เป็นไปตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดไว้ เท่านั้น ในความเป็นจริงที่ปรากฏเกี่ยวกับการไต่สวนการตายดังกล่าวนี้ เป็นการไต่สวน แต่ฝ่ายเดียวโดยพนักงานอัยการนำพยาน เข้าสืบ ฝ่ายผู้ตายมักจะไม่มืผู้แทนหรือนายความ มาทำการถามด้วยเลย ซึ่งเห็นว่าไม่เป็นการเพียงพอ การไต่สวนคดีเกี่ยวกับการตายนี้ ควรที่ศาลจะได้กระทำอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ความจริงออกมา มิฉะนั้นก็จะเท่ากับว่าไต่สวน ก็เพื่อจะให้การขาดกรรม เป็นการกระทำที่ขัดด้วยกฎหมาย เท่านั้น¹⁵

ในเรื่องเกี่ยวกับการไต่สวนคดีการตายนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ทั้งตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายและตามทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่เป็นการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่งการมีชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคลได้เท่าที่ควร และไม่เป็นมาตรการในการที่จะควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการปฏิบัติกรณตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้กระทำการใช้กำลัง ชันรุนแรงถึงตายกระทำให้อื่นถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติกรณตามหน้าที่นั้นได้ ทั้งนี้ เนื่องจากตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ศาลที่จะกระทำได้ก็แต่เพียงพิจารณาคำสั่งว่า ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติกรณที่ตาย ถ้าหากผู้ตายได้ตายอันเนื่องมาจาก เจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตายก็ระบุแต่เพียงว่าใครทำให้ตายเท่านั้น¹⁶ ซึ่งตามบทบัญญัติ ดังกล่าวศาลที่พิจารณาไต่สวนคดีเกี่ยวกับการตายของบุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตาย ดังกล่าวนั้น ไม่อาจที่จะพิจารณาก้าวล่วงไปถึงขนาดว่าการที่เจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ผู้ตาย ถึงแก่ความตายนั้นมีมูลเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร จริงอยู่ แม้ตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายจะให้อำนาจศาลที่จะพิจารณาเพื่อความเป็นธรรมและเพื่อความยุติธรรม ศาลอาจจะเรียก พยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สืบไปแล้วหรือที่ยังมิได้นำมาสืบเพิ่มเติมก็ได้¹⁷ แต่กรณีดังกล่าว ก็เป็นเพียงให้ได้ความจริงว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อไร ใครทำให้ตาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เท่านั้น

¹⁵ทองใบ ทองเปาค, "วิสามัญขาดกรรม ความตายของพาค่า, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 34(กรกฎาคม 2530): 32-33.

¹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม.

¹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหก.

ในเรื่องการไต่สวนคดี เกี่ยวกับการตายอันเนื่องมาจาก เจ้าพนักงานตำรวจกระทำ ให้ตายโดยอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้น ในประเทศอังกฤษได้มีวิธีการไต่สวนโดยตามกฎหมาย ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการตายโดยผิดปกติและมีเหตุสงสัยว่าจะเป็นการตาย เพราะมีผู้กระทำความผิด สถานหนัก (Felony) หรือเป็นการตายโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือมีการตายในเรือนจำอันอยู่ใน ความควบคุมของพลีติ หรือในสถานที่อื่น หรือในกรณีอื่น ตามที่กฎหมายระบุไว้ เมื่อได้รับแจ้งจาก ตำรวจ เจ้าหน้าที่อื่น ๆ หรือประชาชน กฎหมายอังกฤษกำหนดให้มีการไต่สวน โดยเจ้าหน้าที่ ของรัฐอีก เรียกว่า Coroner Coroner นั้น เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการแต่งตั้ง โดย County Council จาก Barrister หรือแพทย์ ใน County หนึ่ง ๆ จะมี Coroner ๑ หรือ ๒ คน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการไต่สวนการตายผิดปกติโดย เฉพาะ และผู้ดำรงตำแหน่งนี้ อาจถูกถอดโดย Lord Chancellor ในกรณีที่ประพฤติผิด ตามกฎหมายนั้นผู้พิพากษาในศาล Queen's Bench Division รวมทั้ง Lord Chief Justice ก็มีอำนาจเป็น Coroner ด้วย แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้ทำการไต่สวนที่เรียกว่า Inquest เพื่อให้รู้ว่าผู้ตายนั้นตาย เพราะ สาเหตุใด ถ้าตายเพราะการกระทำผิดอาญา ก็สอบหาตัวผู้ทำให้ตาย เพื่อนำตัวมาดำเนินคดี

วิธีการไต่สวนนั้น Coroner จะเรียกประชุมลูกขุน (Jury) ซึ่งมีจำนวน ระหว่าง 7 ถึง 11 คน มานั่งทำการไต่สวน (เว้นแต่บางกรณีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่ง Coroner อาจสั่งให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนหาพยานหลักฐาน ในคดีอาญา และถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุการณ์สงสัย ก็พิจารณาสั่งไปได้โดยไม่ต้อง เรียกลูกขุน) ลูกขุนพวกนี้ไม่ได้เลือกมาจากบัญชีลูกขุนที่พิจารณาตัดสินและบางทีก็ตั้งลูกขุนไว้ชุดหนึ่งประจำก็มีในการ ไต่สวนจะฟังคำให้การจากผู้เห็นว่าที่ประสงค์จะมาให้การ หรือ Coroner อาจจะไม่เรียกให้ ผู้หนึ่งผู้ใดมาให้การก็ได้ ผู้มีส่วนได้เสียอาจเข้ามาซักถามผู้มาให้การเอง หรือตั้งทนายเข้ามาช่วย ในการซักถามก็ได้ การไต่สวนนี้ไม่ต้องดำเนินการตามหลักกฎหมายลักษณะพยาน แต่อย่างน้อย คำชี้ขาดจะต้องมีพยานหลักฐานสนับสนุน มิฉะนั้น ศาลอาจสั่งยกเสียได้ เมื่อเสร็จแล้ว Coroner ก็จะสรุปพยานหลักฐานและชี้แจงข้อกฎหมายแก่ลูกขุน แล้วลูกขุนก็จะลงคะแนนเสียงชี้ขาด ถ้า ลูกขุนไม่เห็นพ้องต้องกันหมด Coroner อาจจะไม่ยอมรับคำตัดสินของเสียงข้างมาก ถ้ามีเสียง ไม่เห็นด้วยเกิน 2 เสียง (ในบางแห่งถ้าลูกขุนไม่เห็นพ้องต้องกันหมด ก็ต้องปล่อยลูกขุนชุดนั้นไป และเรียกลูกขุนชุดใหม่มาเริ่มการพิจารณากันใหม่ทั้งหมด) คำชี้ขาดของลูกขุนต้องทำเป็นบันทึก เรียกว่า Inquisition ถ้าคำชี้ขาดกล่าวหาว่าผู้ใดควรรับผิดทางอาญาในการตาย Coroner

ก็อาจจะสั่งควบคุม หรือเรียกประกันจากผู้นั้น เพื่อนำตัวดำเนินคดีในศาลได้ เช่นเดียวกับ Magistrate ฉะนั้น อำนาจหน้าที่ของ Coroner จึงเป็นทั้งทำนองตำรวจ คือทำหน้าที่ ในการสอบสวนหาพยานหลักฐาน และทำนอง Magistrate คือ ทำการไต่สวนเพื่อดูว่า คดี มีพยานหลักฐาน ควรควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ห้องร้องหรือไม่ แต่การกระทำเฉพาะกรณีที่มีการตาย เกิดขึ้นเท่านั้น

ในกรณีที่ Magistrate เริ่มทำการไต่สวนขั้นต้นแล้ว Coroner ก็ต้องเลื่อน การไต่สวนของตนไปจนกระทั่งเมื่อ Magistrate ไต่สวนขั้นต้นเรียบร้อยแล้ว Coroner ก็อาจเริ่มไต่สวนต่อไปใหม่ได้ แต่คำตัดสินจะต้องไม่ต่างไปจากคำชี้ขาดของ Magistrate แต่ถ้าวินิจฉัยยังไม่กล่าวหาผู้ใด เพราะทำการสอบสวนยังไม่เสร็จ หรือเพราะสอบสวนเสร็จ แล้วเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานพอ Coroner ก็อาจดำเนินการไต่สวนได้¹⁸

มีข้อที่น่าพิจารณาในที่นี้คือ หลักการไต่สวนคดีการตายดัง เช่นที่ใช้อยู่ในประเทศ อังกฤษนั้น สามารถนำมาปรับใช้หรือประยุกต์ใช้โดยบัญญัติไว้ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาของไทย เพื่อให้ความคุ้มครองต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่ไม่ถูกละเมิด ในสิทธิแห่งการมีชีวิต หรือสิทธิในร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน โดยเจ้าพนักงานของรัฐกระทำ ให้ถึงแก่ความตายโดยอ้างว่าเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ได้หรือไม่ อย่างไร

ในเรื่องการไต่สวนคดีการตายตามหลักกฎหมายอังกฤษ ซึ่งได้ดำเนินการ โดย เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เรียกว่า Coroner ซึ่งเลือกมาจาก Barrister หรือแพทย์นั้น ผู้เขียน เห็นว่าตามหลักของกฎหมายอังกฤษดังกล่าวไม่สามารถที่จะนำมาปรับใช้ในประเทศไทยได้ ทั้งนี้ เพราะการคัดเลือก Coroner ดังกล่าวนั้น เป็นการคัดเลือกจากบุคคลทั่วไปมาดำรงตำแหน่ง เป็น Coroner ซึ่งการคัดเลือกดังกล่าวนี้หากนำมาใช้ในประเทศไทยย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายได้ ทั้งนี้ เพราะมาตรฐานและความรับผิดชอบของบุคคลในสังคมไทยก็ดี หรือมาตรฐานและความรับผิดชอบ และการยอมรับในบุคคลที่ได้รับเลือกก็ดี ยังไม่ได้ระดับที่น่าพึงพอใจต่อการที่จะให้ความคุ้มครอง ต่อสิทธิ เสรีภาพต่อประชาชนได้อย่างแท้จริง และนอกจากนั้นตามแนวความคิดเดิมของไทยใน เรื่องการไต่สวนคดีนี้ก็ดำเนินการโดยองค์กรของศาล ซึ่งเป็นองค์กรที่ต่างจากพนักงานสอบสวน

¹⁸ อุตทิศ แสนโกสีก, การดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษ, (พระนคร: อักษร สาสน์การพิมพ์, 2500) หน้า 86-91.

ซึ่งกรณีดังกล่าวในการไต่สวนนี้ถือว่าเป็นการถ่วงดุลอำนาจของ เจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะไม่ให้กระทำการที่มีขบถด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายแม้จะเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่นั้นก็ตาม

4.4 การสอบสวนคำเนิ่นคดี

ในการสอบสวนคำเนิ่นคดีนี้ ก็ถือว่าเป็นมาตรการในทางกฎหมายอีกประการหนึ่ง เช่นเดียวกัน ที่จะควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำของ เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้กระทำการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายกระทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่นั้น

ในการสอบสวนคำเนิ่นคดีเกี่ยวกับคดีวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวแล้วนี้ ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการทำสำนวนการสอบสวนเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน กล่าวคือ

1. สำนวนการชันสูตรพลิกศพ
2. สำนวนที่ เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการตกเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ และ
3. สำนวนที่ผู้ตายตกเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดฐานต่อสู้ขัดขวาง เจ้าพนักงานขณะปฏิบัติตามหน้าที่ พยายามฆ่าเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติตามหน้าที่ และอื่น ๆ เป็นต้น

ในการสอบสวนคำเนิ่นคดีอาญาในคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเพื่อการไต่สวนของศาลดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พนักงานสอบสวนก็ต้องทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญาโดยรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินทั้งหลายอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับความผิด เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษเหมือนคดีอาญาทั่วไปด้วย

ในการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีวิสามัญฆาตกรรมนี้ นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ดังต่อไปนี้ด้วยคือ

1. ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 10 บทที่ 2 พอสรุปได้

ดังนี้คือ

- ข้อ 323 (1) พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ตายโดยเร็วที่สุด เท่าที่จะทำได้ก่อนที่ศพนั้นจะเน่าเปื่อย
- (2) ให้รีบส่งลายพิมพ์นิ้วมือนั้นไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรรมตำรวจ หรือกองกำกับการวิทยาการ เขตแล้วแต่กรณี และให้หน่วยงานดังกล่าวนี้แจ้งผลการตรวจสอบโดยเร็ว
- (3) ถ้าผู้ตายเป็นคนเคยต้องโทษ หรือกระทำความผิดมาแล้ว อยู่ในระหว่างหลบหนี ให้แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องที่ทราบ เพื่อจำหน่ายคดีออกจากบัญชี
- (4) รายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วน

ข้อ 324 ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายทำหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้ชั้นสุตรพลิกศพ และห้ามมิให้บันทึกคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง เว้นไว้แต่จะบันทึกคำชี้แจงแสดงรายละเอียดที่เกิดขึ้นมอบให้ผู้ชั้นสุตรพลิกศพรวมเข้าสำนวนไว้ เพื่อดำเนินการต่อไป

2. ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีทหารเป็นผู้เสียหาย หรือ เป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. 2498 พ.ศ. 2499 พ.ศ. 2507 และ พ.ศ. 2512 โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

ข้อ 36 ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยผู้ตายเป็นทหาร ก็ให้จัดการให้มีการสอบสวนและการชันสุตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กับให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหาร ส่งนายทหารชั้นสัญญาบัตร เข้านั่งฟังการสอบสวนในโอกาสแรกที่กระทำได้ และถ้าในท้องที่นั้นมีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารอยู่ ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร

เป็นเจ้าของพนักงานแพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ถ้าในท้องถิ่นที่ไม่มี แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร ไม่สามารถจะมาได้ จึงให้ใช้แพทย์หรือบุคคลอื่นตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 แต่ถ้าเป็นกรณี ที่ได้นำผู้บาดเจ็บไปเพื่อรักษาพยาบาลก่อนตายและได้นำไปไว้ ณ โรงพยาบาลซึ่งมีแพทย์อยู่ประจำ ก็ให้ใช้แพทย์นั้น เป็นผู้ทำการชันสูตร พลิกศพต่อไป ถ้าฝ่ายทหารไม่มานั่งฟังการสอบสวนตามกำหนดนัด ก็ให้พนักงานชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพต่อไป ในกรณีที่ ผู้แทนฝ่ายทหาร เข้าฟังการสอบสวนด้วยนั้น จะทำบันทึกเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ เช่น ทำแผนที่ ถ่ายรูป และขอส่งเอกสารนั้น ต่อพนักงานชันสูตร ก็ให้พนักงานชันสูตรพลิกศพนั้นรับบันทึกรวม ส่วนไว้ เพื่อดำเนินการต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา ถ้าการตายเกิดขึ้นในจังหวัดที่ไม่มีที่ตั้งกรมกองทหาร การแจ้งดังกล่าวนี้ให้แจ้งไปยังสัสดีจังหวัด หรือกรม กองทหารอื่น ที่ใกล้เคียง¹⁹

ตามที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ ปัจจุบันผู้มี อำนาจทำการสอบสวนคดี เมื่อเกิดขึ้นก็คือ พนักงานสอบสวน ซึ่งก็คือเจ้าพนักงานตำรวจนั่นเอง²⁰ มีปัญหาที่น่าพิจารณาในที่นี้ก็คือ ในระบบการสอบสวนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของไทย จะถือว่าเป็น มาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ จำกัดอำนาจกระทำการของเจ้าพนักงานตำรวจจากการกระทำ การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย แม้เป็นการปฏิบัติกรตามหน้าที่หรือไม่ อย่างไร และในการสอบสวน คำวินิจฉัยดังกล่าวนี้จะนับได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิในร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของบุคคลที่จะไม่ถูกล่วงละเมิด โดยเจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจหรือไม่ อย่างไร

¹⁹ระเบียบข้อตกลงนี้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย โดยคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 830/2518 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2528.

²⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6), มาตรา 18, มาตรา 19.

ในปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า ในระบบการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของไทย ไม่อาจถือได้ว่าเป็นมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจกระทำการของ เจ้าพนักงานตำรวจโดยเฉพาะในการกระทำการวิสามัญฆาตกรรมได้อย่างแท้จริง และไม่อาจ นับได้ว่าเป็นมาตรการที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิในร่างกาย เสรีภาพ หรือ ทรัพย์สินแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริงแต่อย่างใดอีกด้วย ทั้งนี้ด้วยเหตุผล คือ ในระบบการ สอบสวนคดีอาญาของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แยกอำนาจสอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณา ออกจากกันค่อนข้างเด็ดขาด²¹ โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวน เมื่อมีคดีเกิดขึ้น พนักงานอัยการมีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนนำเสนอ และศาลมีอำนาจ พิจารณาคดี เมื่อพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายได้นำคดีมาฟ้องร้องสู่ศาล จากระบบการสอบสวนที่ เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้เองจึงเป็นที่เห็นได้ว่า เมื่อมีคดีเกิดขึ้นโดยเฉพาะคดีวิสามัญฆาตกรรม ในการ สอบสวนคดีชั้นสูตรพลิกศพคดี การสอบสวนคดีอาญาที่ผู้ตายกระทำผิดคดี การสอบสวนคดีที่เจ้าพนักงาน ตำรวจฆ่าผู้ตายอื่นเนื่องจากการปฏิบัติการตามหน้าที่กิตติ พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้กระทำการด้วย ตนเองทั้งสิ้น ซึ่งในที่นี้ก็หมายความว่าในการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าว เจ้าพนักงาน ตำรวจเป็นผู้กระทำการให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่ และ ขณะเดียวกันเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนก็เป็นผู้ทำการสอบสวน ซึ่งกรณีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าองค์กรผู้ปฏิบัติการที่กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและองค์การผู้สอบสวนดำเนินคดีกับ ผู้ปฏิบัติการดังกล่าวคือ ผู้ดำเนินการจากองค์กรเดียวกัน มิได้มีการควบคุมหรือตรวจสอบจาก องค์กรต่างองค์กรกันในกระบวนการยุติธรรมแต่ประการใด จริงอยู่แม้ตามประมวลระเบียบการ ตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 10 บทที่ 2 ข้อที่ 324 จะกำหนดว่า ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ ตายทำหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้ชันสูตรพลิกศพและห้ามมิให้บันทึกพยานหลักฐานด้วยตนเองก็ตาม แต่ข้อกำหนดดังกล่าวก็เป็นเพียงการควบคุมในระดับผู้ปฏิบัติการเท่านั้น มิได้เป็นการควบคุมหรือ ตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้กระทำการวิสามัญฆาตกรรมหรือกระทำ การวิสามัญฆาตกรรมหรือกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยอ้างว่าเป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่ นั้นเลย นอกจากนั้นแนวโน้มในการสอบสวนหรือดำเนินคดีดังกล่าวก็มักเป็นไปในลักษณะที่เป็น

²¹ อมร จันทรสมบูรณ์, อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาของไทย, บทบัญญัติ, เล่มที่ 30 ตอนที่ 4 (2516), หน้า 631-632.

การช่วยเหลือพวกเขาเหมือนกันมากกว่า ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ จากประสบการณ์ในการตรวจสอบ ส่วนของผู้เขียนได้พบว่ามีคดีเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นในจังหวัดพิษณุโลกจากการสอบสวน พนักงานสอบสวน สารวัตรสืบสวนสอบสวน สารวัตรใหญ่ และผู้กำกับการ ขณะนั้นได้มีความเห็น เกี่ยวกับคดีเรื่องหนึ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายถึงแก่ความตายว่าเป็นคดีวิสามัญฆาตกรรมและเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ต่อมาปรากฏว่าญาติผู้ตายได้ร้องทุกข์ต่ออธิบดีกรมตำรวจ กรมตำรวจได้แต่งตั้งให้พนักงานสอบสวนจากกองปราบปรามไปทำการสอบสวน จากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนกองปราบปรามสรุปผลคดีดังกล่าวว่า เป็นการวางแผนฆ่าผู้ตายโดยเจตนาจากเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการนั้น คดีดังกล่าวนี้เป็นคดีที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2524 ดังนี้ เป็นต้น

จึงมีปัญหาคำพิเคราะห์ในที่นี้คือ ระบบการสอบสวนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ความคุ้มครองต่อสิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนพอเพียงหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่งการมีชีวิตของประชาชนที่จะไม่ถูกพรากไปโดยปราศจากความคุ้มครองทางด้านกระบวนการยุติธรรม

ในปัญหาที่เกี่ยวกับระบบการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จริงอยู่ แม้ตามระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยจะเป็นระบบผสม คือ เป็นระบบที่มีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน กล่าวคือ ในความผิดที่ประชาชนเป็นผู้เสียหายโดยตรงนั้น นอกจากเจ้าพนักงานของรัฐ คือ พนักงานอัยการจะฟ้องคดีต่อศาลได้แล้ว ผู้เสียหาย²² ก็ยังมีสิทธิที่จะฟ้องคดีด้วยตนเองในความผิดดังกล่าวนี้ได้ด้วย²³ แต่ในความผิดที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำการให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่นี้ การที่ผู้เสียหายจะรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินการฟ้องร้องในเมื่อเห็นว่าการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจกระทำการดังกล่าว เป็นไปโดยมิชอบนั้น เป็นไปได้โดยยาก ทั้งนี้เพราะเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ลงมือกระทำการเอง และพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจก็เป็นผู้ทำการสอบสวนเอง พยานหลักฐานต่าง ๆ จะอยู่ในส่วนการสอบสวนทั้งสิ้น ซึ่งก็ถือว่าเป็นความลับของทางราชการที่ญาติหรือผู้เสียหายจากการกระทำของเจ้าพนักงานดังกล่าว

²² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4), 3, 4, 5 และ 6.

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28.

ย่อมไม่มีสิทธิที่จะตรวจสอบได้²⁴ และนอกจากนั้น บางกรณีพนักงานสอบสวนบางรายในการสอบสวนพยานที่รู้เหตุการณ์ในการลงมือกระทำการของ เจ้าพนักงานอื่น เนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่อัน เป็น เหตุใ้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายนั้น กลับสอบสวนพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าว ในลักษณะการสอบัดพยานเพื่อมิให้พยานให้การตามความเป็นจริงได้ ซึ่งหากพยานดังกล่าวไปให้การในศาลตามความเป็นจริง ก็ย่อมจะขัดกับคำให้การในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนแล้ว พยานดังกล่าวก็ย่อมจะมีความคิดฐานให้การเท็จต่อพนักงานสอบสวนหรืออาจมีความคิดฐาน เบิกความเท็จในการพิจารณาคดีชั้นศาลได้ และนอกจากนั้นพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การตายของผู้ตายย่อมอาจถูกคัดแปลงตบแต่ง หรือทำลายไปได้ก่อนที่ญาติของผู้ตายจะได้ทราบหรือได้เห็น²⁵ ดังนั้น ในระบบการสอบสวนคำเนิษคดีดังกล่าวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึง ไม่สามารถให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่งการมีชีวิตของประชาชนที่จะไม่ถูกพรากโดย เจ้าพนักงานของรัฐโดยปราศจากการ คำเนิษการทางกระบวนการยุติธรรมได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งจากระบบการสอบสวนคดีอาญาดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันไม่มีกฎหมายของประเทศใดที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ทำการจับกุมผู้ต้องหาให้อำนาจสอบสวนได้โดยอิสระโดยปราศจากการควบคุมและ ถ่วงดุลจากองค์กร ในกระบวนการยุติธรรมเหมือนเช่นกฎหมายไทย²⁶

นอกจากปัญหาในเรื่องระบบการสอบสวนเกี่ยวกับคดีอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอีกกรณีหนึ่งก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาในการสอบสวน โดยเฉพาะในคดีวิสามัญฆาตกรรมซึ่งในสำนวนคดีการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 10 การชันสูตรพลิกศพ ข้อ 321 ได้กำหนดระยะเวลาไว้ว่าจะต้องทำสำนวนการ

²⁴ คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 8365/2502 ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2502 เรื่องให้รักษาความลับเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวน, และคำสั่งกรมตำรวจที่ 37/2502 เรื่อง การรักษาความลับเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวน.

²⁵ ดู น.ส.พ. ไทยรัฐ ปีที่ 31 ฉบับที่ 10971 วันพฤหัสบดีที่ 4 กุมภาพันธ์ 2531. "วิสามัญฆาตกรรม," หน้า 1, 16.

²⁶ หยุด แสงอุทัย และคณะ, บันทึกรการเปรียบเทียบกฎหมาย เรื่องพนักงานสอบสวน, เอกสารประกอบการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา., เอกสารภายในของคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ชั้นสูตรพลิกศพให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน หากไม่เสร็จให้ขอขยายเวลาทำการสอบสวนได้อีก เป็นคราว ๆ ไป คราวละไม่เกิน 15 วัน ซึ่งจากระยะเวลาในการทำสำเนาการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งได้กำหนดระยะเวลาไว้เป็นเวลานานดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นผลร้ายต่อมาตรการในการที่จะ ควบคุม ตรวจสอบในการไต่สวนคดีของศาล เพราะการที่พนักงานสอบสวนได้เวลาในการทำ สำนวนชันสูตรพลิกศพโดยใช้ระยะเวลาดังกล่าว ย่อมอาจเป็นหนทางให้มีการแก้ไขหรือดัดแปลง พยานหลักฐานได้ ดังนั้น การกำหนดระยะเวลาในการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้สั้น เข้าย่อม เป็นมาตรการหนึ่งในการควบคุม ตรวจสอบการปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจได้ และนอกจากปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ ดังกล่าวมาแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาในการทำสำนวนการสอบสวนทั้งในกรณีที่ เจ้าพนักงานตำรวจตกเป็นผู้ต้องหาว่าฆ่าคนตายโดยเจตนา อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ และสำนวนการสอบสวนที่ผู้ตายตกเป็นผู้ต้องหาว่าพยายามฆ่า เจ้าพนักงานขณะปฏิบัติตามหน้าที่ และข้อหาอื่น ๆ นั้น ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการวางระเบียบในเรื่องนี้ไว้อย่างแน่ชัดแต่อย่างใด กรณีคง เป็นไปตามแต่ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนจะกวดขัน เร่งรัดสำนวนการสอบสวน เป็น คราว ๆ ไป

กรณีดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า ระบบการสอบสวนเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา ของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่เป็นมาตรการที่ดีในการที่จะควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำ วิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจ ทั้งไม่อาจนับได้ว่าเป็นมาตรการในการที่จะให้ความ คุ้มครองต่อสิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนได้ดี เท่าที่ควร

ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องการสอบสวนคดีอาญาของไทย โดยเฉพาะในเรื่อง คดีวิสามัญฆาตกรรมนี้ ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุง ซึ่งใน การแก้ไขปัญหาเรื่องการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรมนี้ การแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นสามารถแก้ไข ได้โดยการแก้ไขปรับปรุงที่ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 โดยกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครอง เข้ามาร่วมทำการสอบสวนในคดีวิสามัญฆาตกรรม และให้พนักงานอัยการเข้าร่วมให้คำแนะนำ ควบคุมเกี่ยวกับการสอบสวนคดีนั้น ทั้งนี้โดยการ เข้ามาร่วมทำการสอบสวนของพนักงานฝ่ายปกครอง และการเข้ามาให้คำแนะนำควบคุม เกี่ยวกับการ สอบสวนของพนักงานอัยการดังกล่าว จะต้องกำหนดเป็นระเบียบข้อบังคับ และกำหนดวิธีการ

ขั้นตอนในการดำเนินการร่วมกับพนักงานสอบสวนนั้นไว้ให้ชัดเจน ซึ่งการที่กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครอง เข้ามารวมทำการสอบสวนคดีและให้พนักงานอัยการ เข้ามาร่วมให้คำแนะนำ ความคุมเกี่ยวกับการสอบสวนคดีดังกล่าวแล้วนั้น ก็ถือได้ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการควบคุม ตรวจสอบ การสอบสวนดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน โดยองค์กรที่ต่างองค์กรกับพนักงานสอบสวน และการแก้ไขปรับปรุงในปัญหานี้เบื้องต้น โดยการแก้ไขปรับปรุงที่ข้อยังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 นี้ สามารถที่จะกระทำได้โดยสะดวก และรวดเร็ว สำหรับการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะคดีวิสามัญฆาตกรรมในระยะยาวนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะต้องแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยบัญญัติให้พนักงานอัยการ เข้ามาเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน เพื่อทำการสอบสวนดำเนินคดีดังกล่าวแล้วนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการควบคุม ตรวจสอบ และถ่วงดุลย์ โดยองค์กรต่างองค์กรกับพนักงานสอบสวน เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนนั่นเอง

ในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันถือว่าคดีฆาตกรรมอันเนื่องมาจากบุคคลได้ถูกฆ่าตายนั้น ถือว่าเป็นคดีอาญาชั้นมหันตโทษหรืออุกฉกรรจ์ ทั้งนี้โดยไม่ว่าความตายจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ใดกระทำก็ตาม ก็ถือว่าเป็นคดีที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในการสอบสวนดำเนินคดีหรือการชันสูตรพลิกศพจะไม่มีแยกว่าเป็นคดีที่เกิดจากการกระทำของ เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งปฏิบัติกรตามหน้าที่หรือคดีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นคนทำให้ตาย ในประเทศฝรั่งเศสกล่าวโดยทั่วไป เมื่อมีคดีฆ่ากันตาย เกิดขึ้นถือว่าเป็นความผิดอาญาชั้นมหันตโทษ หัวหน้าพนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการไปยังสถานที่เกิดเหตุทันที และพนักงานอัยการมีหน้าที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบและสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องเผ้าร่องรอยพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นไว้ เพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน การแก้ไข เปลี่ยนแปลงร่องรอยพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ มีความผิดตามกฎหมาย หัวหน้าพนักงานสอบสวนจะหมดหน้าที่ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการมาถึงยังสถานที่เกิดเหตุแล้ว แต่อย่างไรก็ดีพนักงานอัยการสามารถที่จะมอบหมายหน้าที่ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้ใดผู้หนึ่งช่วยเหลือสืบสวนสอบสวนเพื่อทราบสาเหตุ หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับการตายนั้นได้ตามหลักกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสนี้ การชันสูตรพลิกศพถือว่าอยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการโดยตรง สำหรับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพนั้นมีรายละเอียดปรากฏตามในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁷ สำหรับในประเทศเยอรมันก็ในทำนองเดียวกับประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือในคดีฆาตกรรมทุกคดีไม่ว่าจะเป็นคดีที่เจ้าพนักงานตำรวจฆ่าตายขณะปฏิบัติการตามหน้าที่หรือคดีที่เกิดจากบุคคลอื่นฆ่าตายถือว่าเป็นคดีที่จะต้องดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานอัยการเช่นเดียวกัน และในการสอบสวนดำเนินคดีหรือการชันสูตรพลิกศพก็อยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการทั้งสิ้น ทั้งนี้โดยไม่มีการแยกว่าเป็นการตายอันเนื่องมาจากผู้ใดกระทำ ปกติเมื่อมีการฆาตกรรมเกิดขึ้นเจ้าพนักงานจะต้องรีบรายงานการกระทำผิดนั้นให้พนักงานอัยการทราบโดยเร็ว ในระหว่างที่พนักงานอัยการยังไม่ถึง พนักงานสอบสวนก็ดำเนินการไปพลางก่อนได้กล่าวคือ รักษาพยาน หลักฐาน สอบสวนพยาน แต่เมื่อพนักงานอัยการไปถึงแล้วอำนาจของพนักงานสอบสวนจะหมดไป พนักงานอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบและจะสั่งให้พนักงานตำรวจทำการสอบสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ ในประเทศเยอรมันนี้ปกติพนักงานอัยการสอบสวนเองจะมีเป็นจำนวนน้อย แต่จะให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการแทนโดยอยู่ในความควบคุมดูแล สิ่งการของพนักงานอัยการ ในคดีเกี่ยวกับการฆาตกรรมดังกล่าวนี้ ทั้งในประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมัน นอกจากพนักงานอัยการจะเป็นผู้ทำการสอบสวนดังได้กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องให้มีการสอบสวนเป็นขั้นที่สองอีกโดยผู้พิพากษาสอบสวน เป็นทำนองเดียวกับการไต่สวนมูลฟ้องตามกฎหมายไทย²⁸

4.5 การควบคุมการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจ

การใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจ เป็นเรื่องซึ่งทั้งประชาชนและพนักงานตำรวจมักจะมีได้ให้การพิจารณาอย่างจริงจัง ในสายตาของประชาชนเห็นว่างานตำรวจเป็นงานที่ค่อนข้างง่ายและเป็นงานที่ตำรวจจะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและตามคำสั่ง

²⁷ บันทึกรวบรวมเรื่องวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส, เอกสารประกอบการพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 54, 55, 56, 57, 68, 69, 72, 74. เอกสารภายในของคณะกรรมการกฤษฎีกา.

²⁸ หยุต แสงอุทัย และคณะ, บันทึกรวบรวมเรื่องเปรียบเทียบกฎหมายเรื่องพนักงานสอบสวน, การสอบสวนคดีอาญาในประเทศเยอรมัน และการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสโดยย่อ เอกสารประกอบการพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, เอกสารภายในของคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ของรัฐบาลหรืออีกแห่งหนึ่งก็เห็นว่าตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความปลอดภัยของสังคมให้รอดพ้นจากอาชญากรรมต่าง ๆ ตำรวจต้องเป็นผู้รับคำสั่งและปฏิบัติให้ได้ดีเท่านั้น เมื่อมีผู้ใดประพฤติดนินทากฎหมายก็เป็นหน้าที่ของตำรวจจะต้องดำเนินการจับกุม ดังนั้น เรื่องการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติภารกิจรับผิดชอบของตำรวจ จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาสำหรับประชาชนเลย สำหรับในแง่ของผู้อยู่ในวงการตำรวจ แม้จะเป็นที่รู้จักกันอย่างดีว่างานตำรวจเป็นงานที่จะต้องใช้อดุลยพินิจ แต่ทว่าตำรวจก็ไม่สามารถที่จะทำอะไรต่อมันได้ ทั้งนี้เพราะขาดนโยบายอันเป็นหลักการที่แท้จริง²⁹

ในความเป็นจริง สภาพและสาเหตุหลายประการเช่น ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ การมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย สภาพการทำงานที่จะต้องพบกับงานที่เป็นอันตราย บังคับให้เจ้าพนักงานตำรวจจำเป็นจะต้องใช้อดุลยพินิจของตนเอง ในการตัดสินใจปฏิบัติการในหลายรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องพบการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมลักษณะรุนแรงที่อาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต เป็นประการหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องใช้อดุลยพินิจในการที่จะต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าในเวลาอันสั้นขณะนั้น ซึ่งปกติเจ้าพนักงานตำรวจไม่มีเวลาอย่างเพียงพอที่จะค้นหาข้อมูล หรือข้อปรึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่น เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับความเป็นความตายขณะนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องใช้อดุลยพินิจตัดสินใจในขณะนั้นซึ่ง เป็นการชั่วคราวเพียงอย่างเดียว จะใช้อาวุธในการเข้าทำการจับกุม หรือใช้วิธีอื่นเพื่อทำการยับยั้ง ผู้ร้ายหรืออาชญากรหรือผู้กระทำความผิดที่กำลังก่อสถานการณ์เป็นอันตรายต่อชีวิตของเจ้าพนักงานตำรวจหรือประชาชนผู้เกี่ยวข้องขณะนั้น นอกจากนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องใช้อดุลยพินิจตัดสินใจเกี่ยวกับ "ความผิด" และ "ขอบเขตความผิด" ของผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่กำลังเผชิญหน้าอยู่³⁰ ขณะนั้นด้วย ทั้งนี้

²⁹ สมเกียรติ อัครวิญญู, ปัญหาการบริหารงานตำรวจ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ 68 การพิมพ์), หน้า 51.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

เพราะในการใช้ดุลยพินิจดังกล่าวของ เจ้าพนักงานตำรวจในการใช้ที่จะใช้อาวุธเมื่อเข้าทำการจับกุมนั้น นอกจากจะพิจารณาถึงเกี่ยวกับความผิดและขอบเขตแห่งความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดดังกล่าวเพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจในการใช้อาวุธ หรือกำลังในการทำการจับกุม สิ่งหนึ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องพิจารณาประกอบด้วยก็คือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้อาวุธหรือกำลังในการเข้าทำการจับกุมนั้น โดยเฉพาะในกรณีที่ทำให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย กับผลร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดในขณะนั้น ทั้งนี้เพราะโดยหลักทั่วไปแล้ว ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นนอกเหนือจากการที่ประชาชนต้องการให้เจ้าพนักงานตำรวจปกป้องรักษาให้ความคุ้มครอง และเสี่ยงภัยเพื่อป้องกันภัยอันตรายให้กับประชาชนแล้ว ประชาชนก็ยังต้องการให้เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็น เจ้าพนักงานของรัฐปกป้องรักษาชีวิตของผู้กระทำความผิดด้วย และมุ่งหมายที่จะให้เจ้าพนักงานตำรวจนั้นดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดนั้นไปดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม โดยกรณีดังกล่าวนั้นประชาชนไม่ต้องการที่จะให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจด้วยตนเองแต่เพียงลำพังในการที่จะตัดสินใจว่า เป็นความตายของผู้กระทำความผิด แม้จะเป็นอาชญากรที่ร้ายแรงก็ตามโดยปราศจากการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

ปกติในการควบคุม ตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้กระทำการวิสามัญฆาตกรรมหรือใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยเฉพาะในการจับกุมนั้น มีมาตรการที่ควบคุมและตรวจสอบ จำกัดอำนาจกระทำการดังกล่าว กล่าวคือ

4.5.1 การควบคุมและตรวจสอบโดยศาล

ตามแนวความคิดและการยอมรับของศาลไทยได้ยึดถือกันมาเป็นเวลานานแล้วว่า เจ้าพนักงานตำรวจจะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะในการใช้อาวุธหรืออาวุธปืนกระทำให้ผู้กระทำความผิดถึงตายได้นั้น ก็เฉพาะกรณีเป็นการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นตามกฎเกณฑ์แห่งการป้องกันทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น และการกระทำนั้นจะต้อง เป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ และพฤติการณ์แห่งการจับกุมนั้นด้วย ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 167/2470, 387/2512 ดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่องว่าด้วยการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย หากมีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะในการใช้อาวุธหรืออาวุธปืนกระทำให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาถึงแก่ความตายโดยที่ไม่มีเหตุที่เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติการนั้นจะต้องกระทำเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นแต่อย่างใด หรือไม่มี

ภยันตรายที่ใกล้จะถึงแต่อย่างใดแล้ว ตามแนวคำพิพากษาของไทยได้ถือว่าการกระทำของ
เจ้าพนักงานตำรวจ จู่ปฏิบัติการดังกล่าว นั้น เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งในกรณีมี
คำพิพากษาฎีกาที่ 1337/2517 วางแนวบรรทัดฐานไว้ หรือถือว่าเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณี
แห่งความจำเป็นที่จะต้องป้องกัน ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 406/2523 ได้วินิจฉัย
เป็นบรรทัดฐานไว้

จากแนวความคิดและแนวคำพิพากษาของศาลไทยซึ่งได้ยอมรับและให้อำนาจ
เจ้าพนักงานตำรวจซึ่ง เป็น เจ้าพนักงานของรัฐใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเฉพาะในการ
ใช้อาวุธหรืออาวุธปืนในการปฏิบัติการตามหน้าที่แม้ขณะจับกุมนั้นได้ก็เฉพาะ เป็นการป้องกันตนเอง
หรือผู้อื่นตามหลักการป้องกันตัวทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ดังกล่าวแล้วเท่านั้น
ผู้เขียน เห็นว่าเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบเกี่ยวกับการจำกัดอำนาจกระทำการของ
เจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะกระทำการหรือปฏิบัติหน้าที่ไปโดยมิชอบได้เป็นอย่างดี และเป็น
มาตรการในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิในร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของ
ประชาชน เป็นอย่างดีอีกด้วยที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายจาก
เจ้าพนักงานของรัฐดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ดี มาตรการในการควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำ
การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือใช้อาวุธหรืออาวุธปืนกระทำให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย
ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ในชั้นพิจารณาของศาลนี้ ปัจจุบันนี้ปรากฏว่าได้ผลน้อยมากทั้งนี้เพราะ
ไม่ปรากฏคดีขึ้นสู่ศาลเท่าใดนัก คดีดังกล่าวเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้
กระทำให้ผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายซึ่งเรียกกันว่า คดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นมักจะปรากฏอยู่
เพียงแค่ว่าในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการและชั้นอุทธรณ์อัยการเท่านั้น ซึ่งจากหลักฐานที่ได้
นำมาจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเกือบทุกคดีจะสิ้นสุดอยู่ที่การสั่งคดีของอัยการอัยการ เท่านั้น

4.5.2 การควบคุมและตรวจสอบโดยอธิบดีกรมอัยการ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย
บัญญัติว่า "...ในคดีฆาตกรรม ซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่
ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่
อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น มีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง"

ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายไทยได้เห็นว่า เนื่องจากคดีฆาตกรรมดังกล่าวกระทบต่อ สิทธิเสรีภาพของประชาชน และในขณะเดียวกันก็เพื่อเป็นการตรวจสอบ ความคุม เกี่ยวกับการ กระทำการของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว และเพื่อเป็นการให้ความ คุ้มครองต่อเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็น เจ้าพนักงานของรัฐในการที่ได้ปฏิบัติการตามหน้าที่ดังกล่าว ที่จะไม่ถูกฟ้องร้องโดยรัฐหากได้ดำ เนินการไปโดยชอบด้วยหน้าที่และภายใต้ขอบ เขตแห่งบทบัญญัติ ของกฎหมาย จึงได้ให้อำนาจอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทนแต่ผู้เดียว เท่านั้นมีอำนาจ สั่งคดีฟ้องหรือไม่ฟ้อง

ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย ให้อำนาจอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทนมีอำนาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีเกี่ยวกับการฆาตกรรม ที่เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็น เจ้าพนักงานของรัฐปฏิบัติการตามหน้าที่และเป็น เหตุให้ผู้กระทำ ความผิดหรือผู้ต้องหาถึงแก่ความตายอัน เนื่องมาจากการปฏิบัติการนั้น ในทางปฏิบัติตามความ เป็นจริงผู้เขียนเห็นว่า มิได้เป็นมาตรการในการที่จะควบคุมตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจกระทำ การของเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะถ้าหากจะ ตรวจสอบจากสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมที่ปรากฏจากที่ได้ยกตัวอย่างมาข้างต้นในเรื่อง การใช้ กำลังชั้นรุนแรงถึงตายเพื่อทำการจับกุมให้ลู่วงหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีแล้ว จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2525 อธิบดีกรมอัยการสั่งไม่ฟ้องทุกคดีและในปีอื่น ๆ ก็แทบจะทุกคดีที่อธิบดี กรมอัยการจะสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งเหตุที่เป็น เช่นที่กล่าวมานี้ก็เนื่องมาจากระบบการสอบสวนคดีอาญาของ ไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจกระทำใ้บุคคลอื่นถึงแก่ ความตายขณะปฏิบัติการตามหน้าที่ ขณะเดียวกันเจ้าพนักงานตำรวจก็เป็นผู้กระทำการสอบสวนคดี ที่เจ้าพนักงานตำรวจตกเป็นผู้ต้องหาอัน เนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ดังนั้น พยาน หลักฐานต่าง ๆ จึงย่อมดำเนินการมาอย่างสมบูรณ์และครบถ้วนแล้วจากการดำเนินการของ พนักงานสอบสวนการควบคุม โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย ซึ่งให้อำนาจแก่อธิบดีกรมอัยการเพื่อพิจารณาสั่งฟ้องและสั่งไม่ฟ้องคดีนั้น จึงแทบจะไม่เกิดประโยชน์ในการควบคุมหรือตรวจสอบ เพื่อจำกัดอำนาจกระทำการของ เจ้าพนักงาน ตำรวจในการปฏิบัติการดังกล่าวแต่อย่างใด การควบคุมหรือตรวจสอบในกรณีนี้จึง เป็น เพียงรูปแบบ แห่งพิธีการเท่านั้น

จากกรณีดังกล่าวผู้เขียนจึงเห็นว่า เนื่องจากคดีฆาตกรรมที่ผู้ตายได้ตาย เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตายนั้น เป็นคดีที่มีความสำคัญและกระทบต่อสิทธิแห่งการมีชีวิตอยู่ของประชาชน ฉะนั้น การควบคุม และตรวจสอบจากสำนวนการสอบสวนโดยการสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้องคดีของอธิบดีกรมอัยการนั้นย่อมก่อผลกระทบโดยตรงในการที่จะควบคุม ไปถึงการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการนั้น ๆ ได้ กล่าวคือ ถ้าหากปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ผู้ปฏิบัติการดังกล่าวนั้นก็ย่อมจะได้รับความคุ้มครองโดยการสั่งคดีของอธิบดีกรมอัยการนั้น แต่ ถ้าหากการกระทำดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำไปโดยมิชอบหรือ เกินสมควรแก่เหตุแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวก็ย่อมจะมีความผิดตามกฎหมาย และจะกระทำให้เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวหรือที่เกี่ยวข้องระมัดระวังในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายต่อผู้อื่นแม้ เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นก็ตาม และนอกจากนั้นการสั่งคดีของอธิบดีของอธิบดีกรมอัยการดังกล่าวถ้าหากได้มีการควบคุม ตรวจสอบอย่างแท้จริงแล้วย่อม เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิ เสรีภาพ ทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะในข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ประชาชนผู้เสียหายซึ่ง เป็นญาติหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตายย่อมไม่มีสิทธิที่จะรู้ เห็น เกี่ยวกับพยานหลักฐานในทางคดีที่เกิดขึ้นนั้นได้ และแม้จะไปดำเนินการฟ้องร้อง เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการดังกล่าวก็เป็นการยากที่จะหาพยานหลักฐานได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ดี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคท้าย จะให้อำนาจอธิบดีกรมอัยการแต่ผู้เดียวพิจารณาสั่งคดี แต่ ก็ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าปัจจุบันก็เป็น เพียงรูปแบบแห่งพิธีการเท่านั้น ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า เนื่องจากปัจจุบันกำลังมีการดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงควรที่จะได้มีการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย หากจำเป็นก็อาจจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับระบบการสอบสวนระยะเวลาในการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม และอำนาจในการสั่งคดีดังกล่าว

4.5.3 การควบคุมและตรวจสอบโดยนโยบายกรมตำรวจ

ในสภาพการทำงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายรูปแบบ และมีการเผชิญหน้ากับประชาชนในลักษณะต่างๆ กันที่ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งปฏิบัติการในขณะนั้นจะต้องใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจดำเนินการหรือรักษาสถานการณ์นั้น ๆ ให้เป็นไปโดย

เรียบร้อย และในสภาพการทำงานดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตุว่า เจ้านักงานตำรวจผู้ที่มาเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ต่าง ๆ และเผชิญหน้ากับประชาชนในทุก ๆ สถานการณ์มากที่สุด คือ เจ้านักงาน ตำรวจชั้นผู้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้านักงานตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่สายตรวจ เจ้านักงานตำรวจ ชั้นผู้น้อยนี้เอง โดยเฉพาะ เจ้านักงานตำรวจชั้นประทวนที่ออกตรวจตราท้องที่ต่าง ๆ เป็นผู้ที่มี อิทธิพลต่อชีวิตประจำวันและความเป็นความตายของประชาชน เป็นส่วนใหญ่ เจ้านักงานตำรวจ ชั้นผู้น้อยเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในการที่จะใช้ดุลยพินิจตัดสินใจว่าจะทำการจับกุม หรือไม่ จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นในการที่ได้ดำเนินการจับกุม ขณะนั้นหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น จึงเป็นที่เห็นได้ว่าในองค์กรตำรวจนั้นผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่ำสุด คือ เจ้านักงานตำรวจชั้นผู้น้อยดังกล่าว กลับกลายเป็นผู้มีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจมากที่สุด และ ในการใช้ดุลยพินิจดังกล่าวนี้เอง ผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไปมักจะไม่มีโอกาสรู้เลยว่า การปฏิบัติ งานหรือการใช้ดุลยพินิจดังกล่าวของ เจ้านักงานตำรวจชั้นผู้น้อยนั้นได้ใช้ไปถูกต้องหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในขณะ เข้าทำการจับกุม³¹

ในความเป็นจริงนั้น แม้ว่าผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกรมตำรวจไม่สามารถ ที่จะออก เป็นกฎ เกณฑ์ที่แน่นอนได้ล่วงหน้าสำหรับมาตรการในการที่ เจ้านักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการ ตามหน้าที่ โดยเฉพาะในการที่จะต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อป้องกันตนเอง หรือผู้อื่นและเพื่อ ทำการจับกุมนั้น ว่าสถานการณ์เช่นใดจะสามารถใช้ดุลยพินิจในการใช้อาวุธหรือกำลังขั้นรุนแรง ถึงตาย เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่น เพื่อทำการจับกุมได้ แต่กรมตำรวจก็สามารถที่จะกำหนด เป็น นโยบายที่ชัดเจน เกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมและตรวจสอบ จำกัดอำนาจกระทำการของ เจ้านักงานตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่และอยู่ในอำนาจปกครองบังคับบัญชา ของกรมตำรวจนั้นได้

ในการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของ เจ้านักงานตำรวจ โดยเฉพาะในเรื่อง เกี่ยวกับการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อทำการจับกุมซึ่ง เรียกกันว่ากระทำวิสามัญฆาตกรรมนั้น กรมตำรวจจะต้องกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนว่า จะกระทำมิได้โดยเด็ดขาด นอกจากนั้น การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการจับกุมดังกล่าว นั้น แม้ว่าจะต้องป้องกันตนเองหรือผู้อื่นตาม กฎ เกณฑ์แห่งการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นก็ตาม การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายดังกล่าว นั้น ก็ควรจะ

³¹ สม เกียรติ อัคริษณู, ปัญหาการบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ 68 การพิมพ์) หน้า 57-58.

ต้องเป็นหนทางหรือมาตรการขั้นสุดท้ายที่จะต้องกระทำเท่านั้น นอกจากนั้น ในการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงานตำรวจโดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้น้อยที่ประสบ เหตุการณ์การที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายดังกล่าวนั้น หากมีเจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่สูงกว่าจะต้องให้ เจ้าพนักงานตำรวจที่มียศสูงกว่าหรือชั้นผู้ใหญ่กว่านั้น เป็นผู้มียอำนาจในการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ ที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้น้อย หรือผู้ประสบ เหตุการณ์นั้นจะกระทำโดยลำพังตนเองหรือใช้ดุลยพินิจตัดสินใจด้วยตนเองมิได้โดยเด็ดขาด ซึ่งกรณีตามที่กล่าวนี้ ยกตัวอย่าง เช่น เจ้าพนักงานตำรวจได้รับแจ้งมีคนร้ายปล้นทรัพย์ธนาคาร จึงได้ไปสถานที่เกิด เหตุซึ่งขณะนั้นมีเจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่อยู่มากมาย คนร้ายได้ใช้อาวุธปืนยิงออกมาจากธนาคาร เช่นนี้ หากการเจรจาให้คนร้ายมอบตัวไม่ได้ผล ผู้ที่จะสั่งการให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้อาวุธปืนยิงต่อสู้ได้ คือ เจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในที่นั้น เจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้น้อยจะใช้อาวุธปืนยิง โดยการตัดสินใจโดยลำพังตนเองไม่ได้ เว้นแต่จะ เป็นการป้องกันตัวตามหลักการป้องกันทั่วไป

สำหรับ ในการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจก็เช่นเดียวกัน กรมตำรวจควรจะต้องมีหน่วยงานที่ตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำของ เจ้าพนักงานตำรวจที่ได้กระทำการดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจนั้น ๆ ว่าถูกต้อง และสมควรหรือไม่ แม้การกระทำของ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวนี้จะ เป็นการป้องกันตนเอง หรือผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายและ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวจะได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุก็ตาม กรมตำรวจก็จะต้องมีนโยบายที่แน่ชัดในการตรวจสอบและมีมาตรการที่รัดกุม ในการตรวจสอบการกระทำดังกล่าวแล้วนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ชีวิตของประชาชนที่จะไม่ถูกสังหารโดยการกระทำหรือการตัดสินใจของ เจ้าพนักงานตำรวจ แต่เพียงผู้เดียวที่ดำเนินการตัดสินใจกระทำนั้น และขณะเดียวกันก็เป็นมาตรการที่จะให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานตำรวจที่จะไม่ดำเนินการไปในทางที่ผิด ๆ

อย่างไรก็ดี ใน เรื่องการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงานตำรวจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการจับกุมซึ่ง เรียกกันว่ากระทำการวิสามัญฆาตกรรมนี้ ปรากฏว่าปัจจุบันกรมตำรวจไม่มีนโยบายที่แน่ชัดหรือวาระ เบียดที่แน่ชัดในเรื่องดังกล่าวนี้ไว้แต่อย่างใด ผู้เขียนจึงเห็นว่า ใน เรื่องการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าว กรมตำรวจควรจะต้องกำหนดนโยบาย หรือการ

วางระเบียบในเรื่องนี้ให้แน่ชัด เพื่อเป็นมาตรการในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิแห่งร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนที่จะไม่ถูกพรากชีวิตไป โดยปราศจากการ ตำนินการทางกระบวนการยุติธรรมโดย เจ้าพนักงานตำรวจซึ่ง เป็น เจ้าพนักงานของรัฐและใน ขณะเดียวกันก็ เพื่อเป็นมาตรการในทางให้ความคุ้มครองแก่การปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงานของ ตำรวจที่จะไม่ใช่ดุลยพินิจไปในทางที่มีชอบ หรือ เกินสมควรแก่เหตุที่จำต้องกระทำการนั้น

อนึ่ง เป็นที่น่าสัง เกตว่าขณะที่กรมตำรวจปราศจากนโยบายที่แน่ชัดใน เรื่อง การควบคุมการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงานตำรวจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะ ในการใช้อาวุธยิงผู้กระทำความผิด แต่นโยบายของกระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะจากแนว ความคิดของรัฐมนตรีกลับมีนโยบายที่แข็งกร้าวและใช้ความรุนแรงในการใช้กำลัง ซึ่งจะ เห็นได้ จากคำพูดของอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยท่านหนึ่งกล่าวว่า

ผมไม่สนใจว่าผู้ตายจะตายโดยถูกกระสุนปืน โคนไม้ โคน เข่า โคนศอก ผมสนใจ แต่เพียงว่า หากเขาต่อสู้ขัดขวางก็ต้องดำเนินการให้ เหตุการณ์นั้นยุติโดย เร็ว ยิงดีที่มี เสียชีวิตกันเท่านี้ หากมี เหตุการณ์ยืดเยื้อออกไปก็จะต้องเสียชีวิตมากกว่านี้อีก เพราะ เรื่องนี้ผมได้สั่งไปแล้วว่า เมื่อเดินหน้าแล้วหยุดไม่ได้ และว่า

ผมบอกแล้วว่าโจรผู้ร้ายที่ต่อสู้ขัดขืน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องยิงปืนแม่นยำกว่าผมไม่ยินยอม ให้นักโทษหรือผู้กระทำความผิดออกมา เพ่นพ่านข้างนอกเด็ดขาด³²

ซึ่งคำพูดดังกล่าวนี้เป็นคำพูดที่กล่าวขณะดำรงตำแหน่ง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้เขียน เห็นว่า กรณีดังกล่าวควรที่กระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนดใน เรื่องมาตรการในการใช้ กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะในการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของ เจ้าพนักงานตำรวจที่จะกระทำ การดังกล่าวไว้ให้แน่ชัดและรัดกุม เพราะการที่กระทรวงมหาดไทยปราศจากนโยบายที่แน่ชัด ดังกล่าว และรัฐมนตรีกลับมีแนวความคิดเช่นนั้น ย่อมนำมาซึ่งความ เข้าใจของเจ้าพนักงาน ตำรวจปฏิบัติทั่วไปว่า รัฐ โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยและกรมตำรวจมีนโยบายในการ ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการทำการจับกุม และการใช้ดุลยพินิจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย ดังกล่าว ย่อมเป็นไปโดยอิสระ

³² อธิษฐาน รัตสีไทย, ป. สุขพรวรรกุล, สถานการณ์สิทธิมนุษยชน 2528 (กรุงเทพฯ มหานคร: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (กศส.), 2528) หน้า 27-30.

4.5.4 การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรอื่น ๆ

การควบคุมและตรวจสอบการกระทำวิสามัญฆาตกรรมหรือการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยองค์กรอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน องค์กรสิทธิมนุษยชน มูลนิธิต่าง ๆ เป็นต้น การควบคุมและตรวจสอบการกระทำดังกล่าวสามารถกระทำได้โดยการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ วิจารณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ๆ ของเจ้าพนักงานตำรวจ นอกจากนี้อาจจะกระทำการโดยการแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการนั้น ๆ หากเห็นว่า เป็นการกระทำที่มีชอบหรือ เป็นการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา มิใช่เป็นการป้องกันตัว โดยชอบด้วยกฎหมายอัน เนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่

การควบคุมและตรวจสอบการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยองค์กรอื่น ๆ นี้ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นมาตรการหนึ่งในการที่จะควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจหรือ เจ้าพนักงานของรัฐ ในการที่จะกระทำการไปโดยมิชอบได้ ทั้งนี้ เพราะการรายงานข่าวจากผู้ที่อยู่หรือรู้ เห็น เหตุการณ์ก็ย่อม เป็นข้อเท็จจริงที่น่า เชื่อถือได้ ในบางกรณี ซึ่งใน เรื่องการรายงานข่าวข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจนี้ ที่นำไปสู่กระบวนการพิจารณาของศาลและได้มีการพิพากษาลงโทษผู้กระทำไปแล้วก็ เช่นคดี เจ้าพนักงานตำรวจยิงนายอร่าม ینگคานูวัฒน์ และ เด็กหญิงทราย ینگคานูวัฒน์ ตัวประกันพร้อมคนร้ายตาย ซึ่งจากข้อเท็จจริงตามรายงานข่าวสื่อมวลชน โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ขณะนั้น ได้รายงานข่าวติดต่อกัน เป็นข่าวครึกโครมว่าเจ้าพนักงานตำรวจได้ใช้อาวุธปืนรุมยิง เข้าไปในรถยนต์ ซึ่งคนร้ายได้ใช้อาวุธปืนจี้ตัวประกันไว้ โดยในการยิงดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจจำนวนหลายคนได้ร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงเข้าไปในรถยนต์ดังกล่าว เป็นเหตุให้ทั้งคนร้ายและตัวประกันถึงแก่ความตาย เหตุเกิดเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2520³³ อย่างไรก็ตามใน เรื่องนี้ก็ เป็น เพียง เรื่องหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ เรื่อง ทั้งนี้ เพราะในบางกรณีแม้การรายงานข่าวของสื่อมวลชน เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจนั้นจะเป็นความจริงแต่ เนื่องจากไม่ได้รับการตอบสนองจากผู้บังคับบัญชา ระดับสูงของกรมตำรวจจึงทำให้ไม่สามารถที่จะควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

³³ ชาวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เคลื่อนิวส์ ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2520.

ของเจ้าพนักงานตำรวจนั้น ๆ ได้ ซึ่งเรื่องนี้ปรากฏจากข้อเท็จจริงตามรายงานข่าวสื่อมวลชน ว่า เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2531 เวลา 01.00 น. เจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล ห้วยขวาง ได้รับแจ้งว่ามีคนร้ายปล้นทรัพย์สินคนขับรถแท็กซี่ เจ้าพนักงานตำรวจจึงได้ไปที่เกิดเหตุ และได้พบคนร้ายและจับกุมคนร้ายรายหนึ่งได้ ขณะกำลังจะใส่กุญแจมือคนร้ายสะบัดและวิ่งหนี เจ้าพนักงานตำรวจจึงได้วิ่งไล่ติดตามไป และช่างภาพหนังสือพิมพ์ได้วิ่งติดตามไปด้วย สักครู่หนึ่ง จึงได้ยินเสียงปืนดังขึ้น จำนวน 2 นัด ปรากฏว่าคนร้ายตาย เจ้าพนักงานตำรวจอ้างว่าคนร้าย ต่อสู้ ต่อมาเจ้าพนักงานตำรวจอีกผู้หนึ่งได้เข้าไปที่ศพผู้ตายและบอกให้ผู้สื่อข่าวออกไปต่าง ๆ หลังจากนั้นสักพักหนึ่งผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองกำกับได้มายังที่เกิดเหตุและพบว่าศพผู้ตาย มีอาวุธปืน จากการสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกจับได้อีกคนหนึ่งว่าพวกตนไม่มีใครมีอาวุธปืนติดตัวมาเลย ซึ่งคำให้การดังกล่าวตรงกันคำให้การของคนขับรถแท็กซี่ซึ่งถูกคนร้ายปล้นทรัพย์สิน แต่ต่อมา เจ้าพนักงานตำรวจได้ซักหนัก คนขับรถแท็กซี่จึงได้บอกว่าไม่แน่ใจว่ามีอาวุธปืนหรือไม่³⁴ ดังนี้ เป็นต้น

การควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยองค์กรต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน องค์กรสิทธิมนุษยชน หรือมูลนิธิที่เกี่ยวกับให้ความปกป้องรักษาชีวิตมนุษย์ต่าง ๆ นี้ เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการที่จะควบคุมตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจได้ แต่มาตรการดังกล่าวก็เป็นการควบคุมแต่ภายนอกเท่านั้น ไม่มีผลบังคับได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากไม่ได้รับความร่วมมือหรือทำการตรวจสอบจากองค์กรตำรวจโดยเฉพาะ จากกรมตำรวจแล้ว มาตรการดังกล่าวจากองค์กรภายนอกก็เท่ากับจะไร้ผลทีเดียว

ดังนั้น ในการที่จะควบคุมหรือตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจหรือ เกี่ยวกับการกระทำการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้น จึงควรที่จะต้องมีองค์กรภายนอกซึ่งมิใช่องค์กรของกรมตำรวจ ให้มีหน้าที่ในการควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้ปฏิบัติการณ์ในแต่ละครั้งดังกล่าว ซึ่งองค์กรที่กล่าวนี้รายละเอียดจะได้กล่าวในตอนท้ายของ มาตรการในการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจ ดังกล่าว

³⁴ ข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ปีที่ 3 ฉบับที่ 10971 วันพฤหัสบดีที่ 4 กุมภาพันธ์ 2531.

4.6 การควบคุมการใช้อาวุธปืน

มาตรการในการควบคุม ตรวจสอบและจำกัดเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของ
เจ้าพนักงานตำรวจนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินการดังกล่าว 3 ประการด้วยกัน คือ

- 4.6.1 องค์ประกอบทางด้านกฎหมาย
- 4.6.2 การดำเนินการโดยนโยบายและการบริหารงานของกรมตำรวจ และ
- 4.6.3 ความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการ³⁵

4.6.1 องค์ประกอบทางด้านกฎหมาย

ในสหรัฐอเมริกา แต่ละมลรัฐจะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาจำกัดอำนาจ
ของเจ้าพนักงานตำรวจในการใช้กำลังและในการใช้อาวุธปืนไว้ โดยเฉพาะในการที่จะใช้อาวุธ
ปืนกระทำผู้อื่นถึงแก่ความตายแม้ในขณะที่ปฏิบัติการตามหน้าที่ก็ตาม ส่วนในประเทศไทยในเรื่อง
เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจนี้ ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการใช้อาวุธ
ปืนของเจ้าพนักงานตำรวจไว้โดยเฉพาะ และนอกจากนั้นก็ปรากฏว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ในการที่จะควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจกระทำการโดยเฉพาะในการใช้อาวุธปืนของ
เจ้าพนักงานตำรวจไว้แต่อย่างใดอีกด้วย

4.6.2 การดำเนินการโดยนโยบายและการบริหารงานของกรมตำรวจ

ในการดำเนินการโดยนโยบายการบริหารของกรมตำรวจในประเทศไทย
กรมตำรวจได้วางแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องอาวุธปืนและการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงาน
ตำรวจไว้โดยเป็นไปตามระเบียบของกรมตำรวจซึ่งสามารถแยกสาระสำคัญได้ดังนี้

ในเรื่องเกี่ยวกับอาวุธปืน และกระสุนปืนของตำรวจนั้น ตามประมวล
ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 ได้วางระเบียบไว้กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

³⁵Anthony V. Borza, "Myths and Hard Truths About Police Shootings," Law Review of The University of Toledo., 13(Winter, 1982): 337.

1. เจ้าพนักงานตำรวจที่ประสงค์จะมีหรือซื้อหรือส่งอาวุธปืนกระสุนปืน กระสุนปืนและเครื่องประกอบอาวุธปืน ตามที่กฎหมายอนุญาตให้มีได้แล้วให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน แต่ต้องให้ผู้บังคับบัญชาไม่ต่ำกว่าผู้กำกับหรือเทียบเท่ารับรองความประพฤติและหน้าที่การทำงาน เพื่อนำไปประกอบหลักฐานในการยื่นขออนุญาต

2. เมื่อได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนตามกฎหมายแล้ว ถ้ามีความประสงค์จะนำมาใช้ในหน้าที่ราชการก็นำมาใช้ได้ แต่ถ้าเป็นเจ้าพนักงานตำรวจชั้นประทวนจะนำมาใช้ในหน้าที่ราชการได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาไม่ต่ำกว่าชั้นผู้บังคับกองหรือเทียบเท่า

3. การจ่ายอาวุธปืนพกหรือปืนยาวของหลวงให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้น ให้จ่ายได้เฉพาะที่จำเป็นจะต้องนำไปใช้ในหน้าที่ราชการชั่วคราว เช่น การตรวจตราท้องที่ หรือเหตุฉุกเฉินนั้น ๆ เมื่อหมดหน้าที่และความจำเป็น และให้เรียกคืน ห้ามมิให้จ่ายประจำตัวเป็นการประจำ ผู้ที่ได้รับการจ่ายอาวุธปืนเมื่อหมดหน้าที่และความจำเป็นจะต้องส่งคืนจะเก็บรักษาไว้เองหรือเก็บไว้ที่บ้านพักหรือติดตัวไม่ได้ ส่วนที่จ่ายให้แก่นายสิบ พลตำรวจเพื่อไปรักษาการหรือตรวจราชการชั่วคราวตามที่กล่าวแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าผู้ควบคุมดูแล ตกเดือน ในการรักษาความสะอาดและอย่าให้อาวุธปืนสูญหายได้

4. เนื่องจากอาวุธปืนและกระสุนปืนในราชการกรมตำรวจที่จ่ายประจำสถานีตำรวจหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการสูญหายอยู่เสมอ เพราะข้าราชการตำรวจรับไปใช้ในราชการแล้วไม่ระมัดระวังให้สมกับที่อาวุธปืนเป็นของสำคัญ บางทีก็มีการทุจริตสูญหายไป เพราะผู้บังคับบัญชาไม่ตรวจนับ ในขณะที่เปลี่ยนเวรยามและตรวจสอบของคงคลัง จนเป็นเหตุให้อาวุธปืนและกระสุนปืนตกไปอยู่ในมือคนร้ายจึงให้ผู้บังคับบัญชาทุกชั้นถือ เป็นทางตรวจตราอย่าให้เกิดการเสียหายได้

หากตำรวจคนใดถูกคนร้ายแย่งอาวุธปืน ตำรวจผู้นั้นจักต้องต่อสู้ป้องกันอย่างสุดความสามารถโดยไม่ยอมให้คนร้ายแย่งอาวุธปืนไปได้เป็นอันขาด แม้จะต้องเสียชีวิตเพื่อ การนี้จะต้องพร้อมที่จะอุทิศ ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์แห่งตำรวจไทย

ส่วนในเรื่องการใช้อาวุธปืนนั้น กรมตำรวจได้วางระเบียบไว้ปรากฏ รายละเอียดตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ลักษณะที่ 3 บทที่ 4 ดังปรากฏ รายละเอียดที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องที่ว่าด้วยการใช้กำลัง เพื่อทำการจับกุมให้ลุล่วง ซึ่งสามารถ กล่าว โดยสรุปได้ว่า ในการที่จะจับกุมนั้นเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องกระทำการโดยละมุนละม่อม จะใช้กำลังทำร้ายมิได้ แต่ถ้าหากมีการต่อสู้หรือขัดขวางการจับกุมก็ให้ใช้วิธีป้องกันทั้งหลาย เท่าที่จำเป็นไป การจะใช้อาวุธได้นั้นจะต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุและเหมาะสมแก่ พฤติการณ์แห่งเรื่องนั้น เท่านั้นตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบัญญัติไว้ กรณีที่ผู้กระทำความผิดวิ่งหลบหนีไปซึ่งหน้านั้น ห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนยิงให้พยายามวิ่งไล่ตามจับโดยเติมกำลัง ในการจับนั้นปกติห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนยิงขู่ เว้นแต่ผู้ถูกจับจะต่อสู้หรือเตรียมการจะต่อสู้จึงสามารถ ใช้อาวุธปืนยิงขู่ได้

ตามระเบียบของกรมตำรวจดังที่ได้กล่าวมาจะ เห็นได้ว่าเป็นมาตรการ อย่างหนึ่งในการควบคุม เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมการใช้อาวุธปืนดังกล่าวแล้วนี้ มิได้วางระเบียบหรือมาตรการใน การตรวจสอบ หรือควบคุมที่ชัดเจน เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนยิงผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัย ว่ากระทำความผิดอื่น เนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น เลยว่า จะต้องมิกระทำการ ตรวจสอบ หรือควบคุม เกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวก่อนและหลักการ กระทำการของ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวนั้นอย่างไร

ในสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหลักการในการใช้อาวุธของ เจ้าพนักงานตำรวจไว้ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารงาน ยุติธรรมสาขาเฉพาะกิจตำรวจของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักการแนวทางปฏิบัติ เพื่อควบคุมการใช้อาวุธของตำรวจ ดังต่อไปนี้

1. การใช้อาวุธปืนจับผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา จะกระทำได้ในกรณี อันเป็นการป้องกันชีวิต ความปลอดภัยของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ทำการจับหรือผู้อื่น ซึ่งตกอยู่ใน ภาวะอันตรายต่อ เนื่องกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น
2. การใช้อาวุธปืนจับผู้ต้องสงสัย เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยง เว้นเสียแต่ มีเหตุผลและประจักษ์พยานหลักฐานอันเชื่อได้โดยแน่ชัดว่า ผู้ต้องสงสัยนั้น ๆ ได้กระทำความผิด จริง และอยู่ในเงื่อนไขทางปฏิบัติที่กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้อาวุธปืนได้ แต่กรณีการใช้

อาวุธปืนจับผู้กระทำความผิดโทษนั้นถือเป็นอันห้ามเด็ดขาดทั้งนี้ โดยคำนึงถึงหลักการเปรียบเทียบคุณค่าแห่งชีวิตของมนุษย์กับความเสียหายเล็กน้อย ๆ แล้ว การใช้อาวุธในกรณีดังกล่าว น่าจะเป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุและความจำเป็น

3. การใช้อาวุธปืนจับผู้ต้องสงสัยเป็นสิ่งที่ยังคงเว้น ในเมื่อมีวิธีการอื่นที่จะจับผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธ หรือในกรณีการใช้อาวุธนั้น อาจจะเป็นภัยอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อสุจริตชนที่อยู่ใกล้ เคียงกับบริเวณสนามที่เกิดเหตุ

4. เจ้าพนักงานตำรวจมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะใช้อาวุธปืนหรืออาวุธปืนเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์กรณีอันจำเป็นอื่น ๆ เพื่อพิทักษ์ชีวิตป้องกันภัยอันตรายทั้งของตนเอง และของผู้อื่น

5. การยิงปืน และการยิงในระหว่าง เจ้าพนักงานตำรวจยังอยู่ในยานพาหนะที่กำลังแล่นเป็นสิ่งพึงหลีกเลี่ยงอย่างยิ่ง เพราะอาจจะเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยยิงตอบโต้จนอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นหรือประชาชนผู้สุจริตโดยไม่จำเป็น

6. การใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจในทุกกรณี จะต้องทำรายงานเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนนั้น ไว้เป็นหลักฐานโดยชัดแจ้ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและควบคุมการใช้อาวุธปืนให้เป็นไปอย่างเหมาะสมถูกต้องตามนโยบาย³⁶

นอกจากได้มีการกำหนดหลักการเกี่ยวกับการใช้อาวุธของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจดังที่ได้กล่าวแล้ว ในแต่ละมลรัฐของสหรัฐอเมริกาได้มีการมีมาตรการในการควบคุมการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจนอกจากมาตรการทางบทบัญญัติแห่งกฎหมายในแต่ละมลรัฐอีก กล่าวคือ การดำเนินการโดยนโยบายการบริหารของกรมตำรวจ แต่ละกรมตำรวจของมลรัฐได้วางนโยบายเกี่ยวกับการควบคุม ตรวจสอบ ในการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ ทั้งนี้โดยในนโยบายดังกล่าวได้กำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อาวุธปืน การยิงอาวุธปืนในทุก ๆ สถานการณ์และทุก ๆ นิตที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ยิงออกไป และนอกจากนโยบายแล้ว ในแต่ละมลรัฐยังได้สร้างกฎเกณฑ์พื้นฐานสำหรับ เป็นบรรทัดฐานซึ่งมีรายละเอียดลึกไปกว่าการกำหนดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตัวอย่างเช่น มาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ

³⁶ ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม, (บพิธการพิมพ์:

จำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจซึ่ง เป็นกฎ เกณฑ์ข้อจำกัดใหม่ ของกรมตำรวจแห่ง Minneapolis ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้ที่กระทำการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยเฉพาะในการใช้อาวุธปืนยิงนั้นจะต้องแจ้งให้แก่ผู้ตรวจ (Supervisor) ทราบทันที เพื่อทำการตรวจสอบ และจะต้องทำรายงานเสนอต่อผู้ตรวจและคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่ว่าจะ เป็น เมื่อใดก็ตามที่ได้มีการใช้อาวุธปืนยิงและไม่ว่าผลแห่งการยิงนั้นจะปรากฏออกมาอย่างไร³⁷

จากการที่ได้มีการปฏิรูป เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่ง ได้มีการ เริ่มต้นในมลรัฐนิวยอร์กในปี ค.ศ. 1971 และในแต่ละมลรัฐก็ได้มีนโยบายในการจำกัด การใช้อาวุธปืนดังกล่าว ซึ่งผลจากการที่แต่ละกรมตำรวจของมลรัฐได้มีนโยบายดังกล่าว ผลที่ เกิดขึ้นตามมาอย่าง เห็นได้ชัด เจนก็คือ ในแต่ละมลรัฐมีการลดอัตราการยิงของเจ้าพนักงานตำรวจ ลง เป็นอย่างมาก และมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ เป็นไปอย่างสมเหตุสมผลตามกฎหมายมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้ เป็นผลมาจากการ คำเนินการโดยผ่านทางกฎหมาย แต่เป็นการดำเนินการโดยผ่านทางนโยบายการบริหารของกรม ตำรวจ ในแต่ละมลรัฐซึ่งนโยบายดังกล่าวตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง ซึ่งใช้อำนาจของ ผู้ตรวจ (Supervisor) ในการดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวนั้นเอง³⁸

4.6.3 ความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการ

ความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการ เป็นองค์ประกอบสำคัญ ประการหนึ่ง ในการที่จะพิจารณาเพื่อสร้างกฎ เกณฑ์แห่งกฎหมายหรือนโยบายในการควบคุม ตรวจสอบ จำกัดการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ๆ

³⁷ Anthony V. Bouza, "Myths and Hard Truths About Police Shootings," Law Review of the University of Toledo, 13 (Winter, 1982): 339.

³⁸ Ibid., pp. 344-345.

ปกติไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่จะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์หรือรายละเอียดย่อยอื่น เจ้าพนักงานของรัฐจะสามารถปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์ และก็ไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนนโยบายใดที่จะสามารถบ่งบอกถึงวิธีปฏิบัติได้อย่างชัดเจนในทุกกรณี และทุกสถานการณ์เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี เจ้าพนักงานตำรวจทุกคนก็สามารถที่จะได้ทราบเกี่ยวกับคำแนะนำที่ชัดเจนสำหรับการปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ในการที่จะสามารถใช้อาวุธปืนยิงผู้กระทำความผิดได้

ตามหลักแห่งกฎหมายไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เจ้าพนักงานตำรวจสามารถที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือใช้อาวุธปืนยิงผู้กระทำความผิดได้ที่เรียกว่าวิสามัญฆาตกรรมนั้น ก็เฉพาะกรณีเป็นการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันจะเกิดต่อกฎหมาย ตามกฎเกณฑ์ทั่วไปว่าด้วยเรื่องการป้องกันตัวทั่วไปดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายหรือใช้อาวุธปืนยิงดังกล่าวก็น่าจะต้องกระทำเสมอไปไม่ว่าภัยที่จะเกิดขึ้นนั้นจะเป็นอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่นก็ตาม การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายนั้นตามนโยบายสมัยใหม่ถือว่า ควรเป็นมาตรการขั้นสุดท้ายแล้วเท่านั้น ในเมื่อไม่มีวิถีทางประการอื่นที่จะดำเนินการได้อีกแล้ว

ในความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการณ์นั้น การใช้อาวุธปืนก็ตี หรือการยิงปืนก็ตี โดยหลักแล้วจะต้องห้ามโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะในการใช้อาวุธปืนดังกล่าวแล้วนั้นอาจจะถูกประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้ ซึ่งในเรื่องการใช้อาวุธปืนยิงขู่นี้เป็นที่น่าสังเกตว่าตามนโยบายของกรมตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้อาวุธปืนยิงขู่ได้ ซึ่งจากนโยบายดังกล่าวนี้เอง เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2531 ก็ได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลดุสิต นายตำรวจยศร้อยตำรวจเอกผู้หนึ่งได้ใช้อาวุธปืนยิงจำนวน 10 นัด และชาวบ้านได้ร้องเรียน จากการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาได้อ้างว่าได้ใช้อาวุธปืนยิงขู่คนร้ายที่มีผู้แจ้งว่าจะทำการลักทรัพย์ และจากการสอบสวนผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองบัญชาการตำรวจนครบาลก็ได้มีความเห็นในเรื่องนี้ว่าเป็นการกระทำที่มีเหตุผล ไม่มีมูล เป็นความคิด ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรที่นโยบายของกรมตำรวจควรที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุง เพราะในเรื่องการใช้อาวุธปืนยิงขู่เป็นการใช้อาวุธปืนยิงดังกล่าวนี้เสี่ยงต่อการที่จะเข้าผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด หรือประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่มุ่งดูเหตุการณ์อยู่ข้าง ๆ ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะอนุญาตให้ยิงขู่ โดยยิงปืนขึ้นเหนือศีรษะหรือยิงปืนลงสู่พื้น เพียงเพื่อขู่ให้ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมอบตัว

นอกจากที่กล่าวแล้ว เหตุผลสุดท้ายและมีอิทธิพลมากสำหรับการห้ามยิงปืนขู่ก็คือ เจ้าพนักงานตำรวจคนอื่น ๆ นอกเหนือจากคนที่ใช้อาวุธปืนยิงขู่นั้นอาจเข้าใจว่าการใช้อาวุธปืนยิงขู่นั้น เป็นการยิงจริงของเพื่อนร่วมงาน ไม่ใช่การยิงขู่ เลยพลอยใช้อาวุธปืนร่วมยิงใส่ผู้ต้องหา หรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดด้วยนั่นเอง

ดังนั้น การพิจารณาถึงความ เป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติก็คือว่า เป็นมาตรการประการหนึ่งที่จะควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจได้ นอกจากนั้นหากได้มีการเก็บข้อมูล สถิติ แห่งการใช้อาวุธปืนสถานการณ์แต่ละเรื่องที่เป็นจริง เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการพิจารณา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายหรือมาตรการในการดำเนินการ ก็จะสามารถกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติและ เป็นการควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะไม่กระทำการไปในทางที่มีชอบอีกด้วย

ตามที่ได้กล่าวมาในเรื่องมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบการกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการในการควบคุมและตรวจสอบเพื่อจำกัดอำนาจกระทำการของเจ้าพนักงานตำรวจในการที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเฉพาะในการใช้อาวุธปืนยิงนั้น สามารถที่จะดำเนินการได้โดยมาตรการในทางกฎหมายประการหนึ่งในทางนโยบายของกรมตำรวจประการหนึ่ง โดยองค์กรภายนอกกรมตำรวจประการหนึ่ง และโดยดำเนินการตามความ เป็นจริงหรือข้อเท็จจริงในการปฏิบัติการอีกประการหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

แต่อย่างไรก็ดี มาตรการในการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจในการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยนโยบายของกรมตำรวจตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้ผลและไม่มีความมาตรการในการควบคุมหรือตรวจสอบการกระทำการดังกล่าวอย่างชัดเจนและแน่นอน นอกจากนั้นในทางปฏิบัติที่เป็นอยู่กลับไม่มีความมาตรการในการควบคุม และตรวจสอบในการกระทำวิสามัญฆาตกรรมแต่อย่างใดอีกด้วย คงปล่อยให้การดำเนินการเป็นไปแล้วแต่ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจแต่ละคนที่จะดำเนินการในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า มาตรการในการที่จะควบคุมและตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจในการกระทำวิสามัญฆาตกรรมนอกเหนือจากการควบคุม ตรวจสอบโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรการดำเนินการโดยนโยบายของกรมตำรวจดังที่ได้กล่าวแล้วก็คือ การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกซึ่งในที่นี้ก็คือ องค์กรกระบวนการยุติธรรม

องค์กรกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวนี้มิใช่เป็นการดำเนินการโดยกระบวนการทางศาล แต่เป็นการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่จากเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ศาลราชทัณฑ์ และทนายความ นอกจากนี้อาจจะประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัยอีกด้วยก็ได้ คณะกรรมการดังกล่าวนี้จะ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นจากกรมตำรวจ กรมอัยการ ศาล หรือจากสื่อมวลชนต่าง ๆ หรือจากการร้องเรียนของประชาชน เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจ และหน่วยงานดังกล่าวนี้จะต้อง เป็นองค์กรที่เป็นอิสระ แต่มีมาตรการในทางกฎหมายที่จะทำการควบคุม ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นก่อนและหลังกระทำการของ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวแล้วนั้น และในการที่ยังเป็นทุกข์ของเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ว่าจะถูกบุคคลอื่นใดหรือไม่ก็ตามจะต้องรายงานข้อเท็จจริงให้แก่คณะกรรมการทราบ เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าว การยื่นกระสุนปืนที่ต้องรายงานดังกล่าวนี้ไม่ครอบคลุมไปถึงการยิงในสถานที่ทำการฝึกซ้อมยิงปืนที่กำหนดไว้ และหน่วยงานดังกล่าวนี้มีอำนาจที่จะสอบสวนข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวและหาก เห็นว่าการกระทำดังกล่าว เป็นการผิดกฎหมายก็จะต้องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมาย และนอกจากนั้นหากเห็นว่า เป็นการกระทำที่แม้มิใช่ เป็นการผิดกฎหมายแต่เป็นการผิดวินัยก็สามารถสรุปความเห็นและให้กรมตำรวจดำเนินการทางวินัยต่อเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติกรดังกล่าวนี้ได้ และนอกจากจะมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการดังกล่าวจะต้องทำการวิเคราะห์ วิจัย ประเมินผลจากข้อมูลสถิติแห่งการกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้กระทำการในแต่ละปีว่ามีแนวโน้ม เป็นอย่างไร หรือการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นอย่างไร เพื่อนำข้อ เสนอดังกล่าวนั้น เสนอต่อรัฐบาลเพื่อกำหนดเป็นแนวนโยบายในการปรับปรุงแก้ไขกรมตำรวจและการปฏิบัติการของเจ้าพนักงานตำรวจ ทั้งนี้ก็เพื่อ เป็นมาตรการในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนนั่นเอง

อนึ่ง เป็นที่น่าสัง เกตว่าขณะนี้กระทรวงยุติธรรมได้มีคณะกรรมการแก้ไขปัญหากระบวนการยุติธรรมขึ้น โดยคณะกรรมการดังกล่าวมาจากตัวแทนในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ จากกรมตำรวจ กรมอัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ทนายความ แต่จากการที่ผู้เขียนได้ติดตามการพิจารณาดำเนินการของคณะกรรมการดังกล่าว ปรากฏว่าส่วนมากจะเป็นการพิจารณาถึงปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับการดำเนินคดีในศาลเสีย เป็นส่วนใหญ่ เช่น พนักงานสอบสวนไม่ติดตามพยาน

ไปศาลทำให้ศาลต้องตัดพยาน พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนล่าช้า การสอบสวนไม่ครบ
ประเด็น ผู้พิพากษาไม่จดประเด็นตามที่ทนายความร้องขอ ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการของ
คณะกรรมการดังกล่าวมิได้ก้าวล่วงไปถึงการพิจารณาถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ
โดยเฉพาะในเรื่องการกระทำวิสามัญฆาตกรรมในแต่ละครั้งที่ปรากฏว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้อง
หรือไม่อย่างไร และควรมีมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจกระทำการของ
เจ้าพนักงานตำรวจนั้น เพื่อให้จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิในร่างกาย เสรีภาพ
ทรัพย์สินของประชาชนผู้บริสุทธิ์แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าในเรื่องมาตรการในการ
ควบคุม ตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมตามที่เป็นอยู่ในประเทศไทยยังมีจุดบกพร่อง
และไม่มีมาตรการในการควบคุม หรือตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวอย่างแท้จริง โดย
เฉพาะจากทางด้านนโยบายทั้งของกรมตำรวจและของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะการที่จะคาดหวังว่า
ปัจจุบันมีการควบคุมและตรวจสอบโดยทางศาล และทางอธิบดีกรมอัยการซึ่งเป็นการดำเนินการ
ทางกฎหมายอยู่แล้วนั้น เป็นการดีและเป็นการสมควรถูกต้องอยู่แล้วนั้น กรณีดังกล่าวผู้เขียนเห็น
ว่ามิได้เป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจได้
อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะศาลจะทำการตรวจสอบได้ก็ต่อเมื่อมีคดีมาสู่ศาล แต่จากการตรวจสอบ
คดีที่ปรากฏมาสู่ศาลฎีกา ปรากฏว่ามีคดีดังกล่าวนี้ปรากฏน้อยมาก คดีเกือบทุกคดีจะสิ้นสุดที่ชั้น
อธิบดีกรมอัยการ ซึ่งอธิบดีกรมอัยการจะตรวจสอบได้ก็เนื่องมาจากสำนวนการสอบสวนของ
พนักงานสอบสวนที่ได้ทำอย่างสมบูรณ์แล้ว ซึ่งจากข้อเท็จจริงจากสำนวนการสอบสวนที่ปรากฏ
เมื่อมาถึงอธิบดีกรมอัยการทุกคดีพนักงานสอบสวนจะส่งไม่ฟ้องและก็ไม่เกือบทุกคดี เช่นเดียวกันที่
อธิบดีกรมอัยการจะส่งไม่ฟ้องเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ตามข้อกฎหมายในเรื่องการป้องกันตัวทั่วไป ซึ่ง
ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการดำเนินการของพนักงานสอบสวนดังกล่าวแล้วนั้นเอง ดังนั้น การควบคุม
และตรวจสอบดังกล่าวนี้จึงไม่ได้ผลอย่างแท้จริงแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควร
ที่จะแก้ไขปรับปรุงในเรื่องมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบ เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรม
ตามที่เป็นอยู่ในประเทศไทยดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น